

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

I henhold til adresseliste

Deres ref

Vår ref

Dato

14/1760-6

27. oktober 2014

Høring av forslag til nye regler om fangstbasert akvakultur

1. Innledning

Nærings- og fiskeridepartementet foreslår nye regler om fangstbasert akvakultur.

Fangstbasert akvakultur omfattes av akvakulturregelveverket. Dette regelverket er et omfattende og kostnadskrevende og er i praksis en hindring for at villfanget fisk holdes levende i sjø i lengre enn 12 uker. For å bidra til utjevning av sesongen for villfisk, og som et ledd i regjeringens strategi for levendelagring av fisk, foreslår departementet et nytt, forenklet sett med regler for fangstbasert akvakultur.

Departementets forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur inneholder bestemmelser om

- tildeling og søknad av tillatelse til fangstbasert akvakultur,
- krav til driften av anlegg, som skal ivareta hensynet til miljø, smittespredning, dyrehelse og dyrevelferd,
- slakting og
- reaksjoner ved overtredelse.

Langt på vei viderefører forskriftsforslaget gjeldende rett, og forskriftsforslagets bestemmelser er i det vesentligste inspirert av forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret og akvakulturdriftsforskriften. Forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur inneholder imidlertid en rekke tilpasning til virksomheten.

I tillegg foreslås det flere regelverksforenklinger, som blant annet at fangstbasert akvakultur skal unntas fra følgende forskrifter:

- forskrift om teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften),
- forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur),
- forskrift om slakterier og tilvirkingsanlegg for akvakulturdyr (slakteriforskriften) og
- forskrift om transport av akvakulturdyr (transportforskriften).

Høringsfristen er seks uker, og vi ber om at innspill til forslaget er mottatt av departementet innen **8. desember 2014**. Innspill kan sendes elektronisk til Nærings- og fiskeridepartementets e-postadresse postmottak@nfd.dep.no, eller pr post til PB. 8090 Dep, 0032 Oslo.

Vi ber om at høringsinstansene vurderer om forslaget bør forelegges underliggende etater.

2. Bakgrunn

Fangstbasert akvakultur, det vil si hold av levende, villfanget fisk i lengre enn 12 uker, er omfattet av akvakulturlovgivningen. Akvakulturlovgivningen er detaljert og først og fremst rettet mot fullskala oppdrettsvirksomhet. Regelverket er dermed ikke ideelt for hold av villfanget fisk. Blant annet stiller akvakulturlovgivningen omfattende og kostnadskrevende krav til teknisk standard på anlegg, internkontroll, transport til, fra og mellom akvakulturanlegg, samt drift og slakting. Disse kravene oppfattes som et hinder for en utvikling av en næring for fangstbasert akvakultur.

Regjeringen har i ”Strategi for levendelagring” satt som mål å forenkle regelverket for hold av villfanget fisk i lengre enn 12 uker. Formålet med regelverksforenklingene er på sikt å legge til rette for økt verdiskaping i torskesektoren, gjennom å strekke perioden med tilgang på ferskt råstoff ut over vintermånedene. Ved å legge til rette for at fisken kan settes i merd og føres, og at fisken enklere kan oppbevares i lengre enn 12 uker, vil en kunne oppnå at det bygges opp en råstoffbuffer som bidrar til leveringsdyktighet av fersk fisk i perioder hvor det erfaringsvis er langt mindre fisk tilgjengelig og hvor det kan oppnås høyere priser enn tidligere på året. Gitt at markedet er villig til å betale en merpris for slike produkter, vil dette kunne gi økt avkastning for aktørene og representere en økt verdiskaping i torskesektoren. Bedre råstofftilgang gjennom større deler av året kan også bidra til (flere) helårige arbeidsplasser.

Torsk er i dag den vanligste arten blant de fleste virksomheter som driver med levendelagring. Vi har videre lagt til grunn at det primært er torsk som er mest aktuelt for levendelagring under 12 uker og fangstbasert akvakultur. Forskriftsforslaget stenger imidlertid ikke for fangstbasert akvakultur med andre arter enn torsk, og vi antar at det på sikt også vil kunne bli aktuelt med fangstbasert akvakultur med andre ville, marine arter.

3. Gjeldende rett

3.1. Nasjonalt regelverk

Hold av villfangst fisk faller i to kategorier: levendelagring under 12 uker og fangstbasert akvakultur.

Levendelagring under 12 uker omfatter hold av villfangst fisk fra fisken settes i mellomlagringsmerd til og med mellomlagring i inntil 12 uker. Dette omfatter bl.a. krav om føring av fisken når det har gått maksimalt 4 uker etter restitusjon, jf. *forskrift 22. desember 2004 nr. 1878 om utøvelse av fisket i sjøen* § 9 første ledd bokstav f og § 95.

I all hovedsak reguleres fisk som skal levendelagres kortere enn 12 uker kun under fangst og transport, samt etter at fisken har stått i 4 uker og det er pliktig å tilby fisken før. Ved oppstart av føring skal Mattilsynet og Fylkesmannen varsles med melding (§ 95 andre ledd). Disse reglene ivaretar bl.a. fiskevelferd og kvalitetsmessige hensyn. I tillegg må det også søkes om Kystverkets tillatelse til plassering av levendelagringsmerder i sjøen, men dette har etter det departementet er kjent med ikke vært praktisert i særlig grad.

Reglene som i dag gjelder for levendelagring under 12 uker er følgende:

- forskrift om utøvelse av fisket i sjøen kap. XVIII
- forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende
- forskrift om tiltak som krever tillatelse fra Kystverket, jf. § 1 h jf. bokstav a

Dersom fisken holdes levende og føres i sjø i *lengre* enn 12 uker, er man over i såkalt *fangstbasert akvakultur*. Denne aktiviteten omfattes av aktivitetene som er regulert av akvakulturloven §§ 2 flg., jf. også Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) Om lov om akvakultur side 54. Skjæringspunktet på 12 uker er først og fremst satt av praktiske årsaker.

Konsekvensen av at fangstbasert akvakultur omfattes av akvakulturloven, er at loven og tilhørende forskrifter også kommer til anvendelse. Blant annet stilles blant annet krav om akvakulturtillatelse, ivaretagelse driftsregler, slakteregler, hygiene- og dyrevelferdsregler i tråd med matloven og dyrevelferdsloven og regler for teknisk standard i akvakulturanlegg. Reglene som i dag gjelder for fangstbasert akvakultur er blant annet følgende (opplistingen er ikke uttømmende):

- akvakulturloven
- matloven
- dyrevelferdsloven
- forskrift om tillatelse til akvakultur for andre arter enn laks, ørret og regnbueørret
- forskrift om drift av akvakulturanlegg
- forskrift om akvakulturregisteret
- forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg
- forskrift om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften)
- forskrift om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr

- forskrift om desinfeksjon av inntaksvann til og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet
- forskrift om transport av akvakulturdyr
- forskrift om slakterier og tilvirkningsanlegg for akvakulturdyr (slakteriforskriften),

I tillegg til forskriftene som nevnt over, stilles det også krav til rapportering, som skal ivareta ressurskontrollhensynet. Det er helt grunnleggende at det som tas ut for levende lagring også kvoteavregnes riktig, tilsvarende som det gjøres for andre fiskeoperasjoner på samme bestand. I det følgende, legges det til grunn at forskriftsforslaget ikke medfører uakseptable konsekvenser for avregning av kvotene.

Når det gjelder behovet for ressurskontroll legges det i det videre til grunn at det beskrives og legges til rette for et rapporteringsregime for levendelagring innenfor rammene av gjeldende regelverk.

3.2. Internasjonale forpliktelser

Gjennom EØS-avtalen og ratifisering av Europarådets konvensjoner, er Norge forpliktet til å stille enkelte krav til fiskehelse og fiskevelferd ved drift av akvakulturanlegg, slakterier og transportenheter for akvakulturdyr, og omsetning av akvakulturdyr og produkter av disse.

Ulike rettsakter og anbefalinger som er relevante for fangstbasert akvakultur er følgende:

- direktiv 2006/88/EF om krav til dyrehelse for akvakulturdyr og produkter av disse, og om forebygging og bekjempelse av visse sykdommer hos akvatiske dyr (*fiskehelsedirektivet*),
- forordning (EF) nr. 1/2005 om vern av dyr under transport og tilknyttede aktiviteter (*transportforordningen*),
- forordning (EF) nr. 1099/2009 om vern av dyr på tidspunktet for avliving (*avlivingsforordningen*) og
- Europarådets regulering av hold av oppdrettsfisk.

I henhold til EU-regelverket, direktiv 2006/88 (fiskehelsedirektivet), er virksomheten ansett som akvakultur dersom fisken føres. Fiskehelsedirektivet og øvrige forordninger er implementert i norsk rett, og vi er på dette området fullharmonisert med EU. I forbindelse med arbeidet med ny dyrehelseforordning i EU, som skal omfatte både landdyr og akvatiske dyr og som etter hvert vil erstatte fiskehelsedirektivet, har det vært diskusjoner blant medlemslandene om levendelagret villfisk skal være omfattet av definisjonen av akvakultur eller ikke. Det foregår levendelagring av forskjellige typer akvatiske dyr i flere medlemsland, blant annet Irland og Spania (uten føring). I det siste utkastet til forordning er det gjort unntak for lagring av villfanget fisk dersom fisken ikke føres.

Vi vil kort omtale forholdet til EØS-retten nedenfor dersom det er av spesiell betydning for fangstbasert akvakultur.

Blant forskriftene som gjennomfører våre forpliktelser etter EØS-retten, og som er relevante for fangstbasert akvakultur, nevnes følgende:

- forskrift 17. juni 2008 nr. 823 om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m. (*etableringsforskriften*) og forskrift 17. juni 2008 nr. 822 om drift av akvakulturanlegg (*akvakulturdriftsforskriften*), som implementerer fiskehelsesdirektivets minstekrav til etablering og drift av akvakulturanlegg med matfisk,
- forskrift 17. juni 2008 nr. 820 om transport av akvakulturdyr (*transportforskriften*), som gjennomfører fiskehelsesdirektivets minstekrav til transport av akvakulturdyr,
- forskrift 30. oktober 2006 nr. 1250 om slakterier og tilvirkningsanlegg for akvakulturdyr (*slakteriforskriften*), som gjennomfører fiskehelsesdirektivets minstekrav til slakting og tilvirkning av akvakulturdyr,
- forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr (*omsetnings- og sykdomsforskriften*), som gjennomfører krav i fiskehelsesdirektivet til omsetning av akvakulturdyr, samt minimumstiltak for bekjempelse av sykdommer hos akvatiske dyr.

I enkelte av de nevnte nasjonale forskriftene er det stilt strengere krav enn det som fremgår av våre forpliktelser etter EU-regelverket.

4. Forenkling: forslag til ny forskrift om fangstbasert akvakultur

4.1. Innledning

Som nevnt innledningsvis, foreslår departementet en egen forskrift for fangstbasert akvakultur, som i hovedsak inneholder et eget sett med tilpassede regler om tillatelse, drift og slakting.

Etter departementets vurdering, er det nødvendig å fastsette enkelte krav til driften av anlegg, som holder fisk levende i en lengre periode. Akvakulturregelverket ivaretar en rekke hensyn som også gjør seg gjeldende for fangstbasert akvakultur; blant annet hensynet til arealbruk, miljø, fiskehelse og fiskevelferd, drift av anlegg og transport. Selv om enkelte deler av akvakulturregelverket kan synes for omfattende for fangstbasert akvakultur, som for eksempel regelverk om teknisk standard på anlegg, internkontroll og slakting, vil enkelte grunnleggende krav være overførbare til fangstbasert akvakultur, med enkelte tilpasninger til driftsform og art. Dette gjelder blant annet hensynet til arealbruk, miljø, fiskehelse og fiskevelferd, som ivaretas gjennom bestemmelser om bl.a. tillatelse, drift og transport.

Departementets forskriftsforslag har til hensikt å ivareta slike grunnleggende hensyn. Enkelte unntak vil imidlertid gjøre seg gjeldende. I og med fangstbasert akvakultur gjelder hold av villfanget fisk, vil det for eksempel ikke være behov for et like strengt anleggs- og utstyrssertifiseringsregime, som blant annet har til formål å hindre rømming av oppdrettsfisk, og for å unngå påvirkning på ville fiskestammer. Vi foreslår derfor at *forskrift om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften)* ikke skal gjelde for fangstbasert akvakultur.

Departementet har oppstilt egne regler om journalføring, helsekontroller og rapportering til fiskerimyndighetene, som blant annet innebærer internkontroll av anlegg, fiskens helse og

velferd og miljøforhold under driften av levendelagringsanlegg. Vi foreslår derfor at forskrift om *forskrift internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen* (IK-Akvakultur) også unntas for fangstbasert akvakultur.

Videre foreslår departementet egne bestemmelser for slakting av fisk fra anlegg for fangstbasert akvakultur, hvor det blant annet åpnes for at fisken skal kunne leveres på fiskemottak. *Forskrift om slakterier og tilvirkingsanlegg for akvakulturdyr* (*slakteriforskriften*) foreslås derfor unntatt for fangstbasert akvakultur.

Vi foreslår også at fangstbasert akvakultur unntas fra *forskrift om transport av akvakulturdyr*. Transport av fisk fra fangstbasert akvakultur vil dermed omfattes av *forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende m.m.*

Departementet foreslår *ingen endringer i det gjeldende regimet for levendelagring under 12 uker*. Forskjellen på og skillet mellom de to formene for hold av villfanget fisk er nærmere drøftet og forklart i punkt 3.1 og 4.2.

4.2. Kapittel 1 – forskriftens formål og virkeområde

De innledende bestemmelsene i kapittel 1 inneholder bestemmelser om forskriftens formål, virkeområde og definisjoner. Som nevnt i punkt 4.1, er forslag om forskrift om fangstbasert akvakultur et ledd i regjeringens ”Strategi for levendelagring av fisk”. Ett av siktemålene med strategien og forskriftsforslaget er å bidra til å sikre utjevning av tilbudet av fersk fisk (torsk) gjennom hele året, noe som kommer til uttrykk i forskriftens formål i § 1 første punktum. Formålet er i tillegg å ivareta god fiskehelse og fiskevelferd.

Uttrykket ”fangstbasert akvakultur” omfatter som nevnt villfanget fisk som skal holdes levende i sjø i lengre enn 12 uker og føres før den slaktes, jf. § 3 bokstav d. Definisjonen er i tråd med gjeldende praksis, men avgrenser også mot aktiviteter som holder fisk levende i mellomagrings- eller restitusjonsmerd i inntil 12 uker, jf. § 2 annet ledd.

Departementet fremhever at forskrift om fangstbasert akvakultur ikke har til hensikt å regulere aktiviteter før fisken settes i anlegg for fangstbasert akvakultur; altså fiskeri, fangst, samt transport. Dette reguleres blant annet av følgende regelverk:

- lov 6. juni 2008 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova),
- lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerlova) og
- forskrift 22. desember 2005 nr. 1682 om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende m.m.

Opplistingen er ikke uttømmende.

Som nevnt, skilles det mellom levendelagring under og over 12 uker (fangstbasert akvakultur). Departementet har ved utformingen av forskriftsforslaget vurdert ulike mulige løsninger og innretninger for regulering av hold av villfanget fisk. For eksempel kunne en regulert perioden fra fisken fanges til den slaktes, alternativt fra den settes i merd til

transportfasen til mottak eller slakteri/mottak påbegynnes. Et tredje alternativ kunne vært en mer finmasket innretning, som for eksempel stiller gradvis strengere krav ettersom hvor lenge fisken skal holdes levende, for eksempel med egne sett med regler for

- a) fisk som ikke skal føres og holdes levende i 0-4 uker,
- b) fisk som skal holdes levende og føres i 4-12 uker og
- c) fisk som skal føres og holdes levende i lengre enn 12 uker.

Alle de ulike innretningene kan ha både praktiske og faglige gode grunner for seg. En samlet revisjon av reglene for hold av villfanget fisk, vil imidlertid medføre mer omfattende prosedyrer og rutiner for levendelagring. Dette vil kunne begrense næringens utvikling og potensial.

Tilbakemeldinger fra næringen indikerer at det gjeldende skillet på 12 uker fungerer relativt godt, og at ordningen for levendelagring 0-12 uker er hensiktsmessig. Næringen har imidlertid påpekt at et vesentlig hinder for at fisk ikke blir stående lenger enn 12 uker, først og fremst skyldes det omfattende akvakulturregelverket, som er lite tilpasset driftsformen og kostbart å etterleve. Etter departementets mening er det dermed også gode grunner for å opprettholde dagens skille mellom levendelagring og fangstbasert akvakultur på 12 uker.

Departementet fremhever at skjæringspunktet på 12 uker først og fremst er et praktisk skille. Fisken som settes i merd og holdes i live i en periode, uavhengig av hvor lenge, er likefullt villfisk. Departementet mener imidlertid at det er nødvendig å sette vilkår til virksomhet som skal holde villfisk levende i lengre enn 12 uker, som blant annet ivaretar miljø-, areal- og smittemessige hensyn. Dette vil vi komme nærmere inn på nedenfor, se blant annet vurderinger punkt 4.3, 4.4 og 4.5 nedenfor.

I henhold til forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 2 første ledd er forskriftens geografiske virkeområde norsk landterritorium og territorialfarvann, norsk kontinentalsokkel og Norsk økonomisk sone (NØS). Dette tilsvarer blant annet virkeområdet i akvakulturloven, akvakulturdriftsforskriften og forskrift om tillatelse til andre arter enn laks, ørret og regnbueørret.

Regler om forskriftens personelle virkeområde fremgår av § 2 tredje ledd. Forskriften retter seg mot enhver som har eller plikter å ha tillatelse til fangstbasert akvakultur, eller som plikter å ha tillatelse eller godkjenning etter *forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg (etableringsforskriften)*. Innehaver av nødvendig tillatelse, som kan være både fysiske eller juridiske personer, vil også primært være ansvarlig for etterlevelse av forskriften. Forskriften omfatter imidlertid også personer eller virksomheter som driver fangstbasert akvakultur *uten* tillatelse, jf. uttrykket ”har eller plikter å ha tillatelse” i § 2 annet ledd. Tilsynsmyndigheten kan følgelig rette pålegg eller vedtak mot personer eller foretak som ulovlig har etablert virksomhet med fangstbasert akvakultur.

Forslag til § 3 inneholder definisjoner. Med unntak fra definisjonen i bokstav d om fangstbasert akvakultur, er de øvrige definisjonene etablerte og velkjente, og er blant annet

hentet fra akvakulturdriftsforskriften § 4. Departementets forslag til definisjon av fangstbasert akvakultur bygger på langvarig praksis.

4.3. Kapittel 2 – tillatelse til fangstbasert akvakultur og tillatelsens innhold

4.3.1. Innledning

Kapittel 2 inneholder forslag til bestemmelser om tillatelse, lokalitetsklarering og søknadsprosess for fangstbasert akvakultur. Bruk av permanente merdinstallasjoner på fellesskapets arealer og føring av fisken (i all hovedsak vedlikeholdsføring), er momenter som tilsier et saklig behov for en betryggende søknadsprosess hvor sektormyndighetene og lokaliseringkommunen involveres, slik at hensynet til plassering og arealbruk, miljø, smittehygiene m.m. ivaretas på en betryggende måte. Søknad om tillatelse skal rettes til fylkeskommunen, som koordinerer saksbehandlingen overfor sektormyndighetene og fatter endelig vedtak.

Bestemmelsene er utformet etter samme mønster som reglene i forskrift om tillatelse til andre arter enn laks, ørret og regnbueørret og viderefører i all hovedsak gjeldende rett. Forslaget innebærer følgelig på dette punkt ingen realitetsendringer.

4.3.2. Krav om akvakulturtillatelse

I henhold til forskriftsforslaget § 4 er det forbudt å drive fangstbasert akvakultur uten tillatelse. Tillatelse kan gis av fylkeskommunen etter søknad.

Kravet om tillatelse er absolutt og skal håndheves strengt. Personer eller virksomheter driver fangstbasert akvakultur uten slik tillatelse, kan ilegges administrative reaksjoner, sanksjoner eller straff, se forslag til §§ 43 og 44 jf. § 2 *annet ledd*, se vurdering i punkt 4.7 nedenfor. Kravet om tillatelse innebærer følgelig at virksomheten må planlegge driften langsiktig, slik at virksomheten faktisk har tillatelse dersom det kommer til at fisken står i anlegget utover levendelagringsperioden på 12 uker.

Vi understreker at krav om tillatelse ikke vil omfatte levendelagring under 12 uker. Regelverket som i dag gjelder for slik virksomhet vil fortsatt gjelde, for eksempel krav om tillatelse for plassering av anlegget etter *forskrift om tiltak som krever tillatelse fra Kystverket*, jf. § 1 h jf. bokstav a og melding til Mattilsynet ved føring etter *forskrift om utøvelse av fisket i sjøen* § 95, se punkt 3 over.

Tilsvarende som for søknader av andre arter enn laks og ørret, tildeles tillatelse til fangstbasert akvakultur løpende av fylkeskommunen etter søknad, jf. § 6 jf. § 5 og § 7. Fylkeskommunen, som er koordinerende myndighet for søknaden, sender søknaden ut til lokaliseringkommunen og sektormyndighetene, som avgir uttalelser eller fatter vedtak etter sektorregelverket. Relevante sektormyndigheter er Fiskeridirktoratet, Kystverket, Mattilsynet og Fylkesmannens miljøvernnavdeling.

Lokaliseringkommunene skal blant annet legge søknaden ut for offentlig ettersyn og uttale seg om arealinteresser og forholdet til kommunens arealplan. Etter at alle instanser har uttalt seg, fatter fylkeskommunen et endelig vedtak. Søknadsprosessen skal i henhold til *forskrift*

om samordning og tidsfrister i behandlingen av akvakultursøknader ikke ta lenger tid enn 22 uker.

Det er tiltagende konkurranse og et økende konfliktnivå for bruk av arealer i kystsonen. I henhold til plan- og bygningsloven har kommunen ansvaret for planlegging av bruken av sjøarealet inntil 1 nautisk mil utenfor grunnlinjen. Planlegging av arealbruken langs kysten har til formål å kartfeste, avstemme interesser og fastsette bruk av kystarealene.

Tillatelse til fangstbasert akvakultur skal som hovedregel ikke gis i strid med vedtatte arealplaner etter plan- og bygningsloven, jf. akvakulturloven § 15 første ledd bokstav a og forskriftsforslaget § 5. Dersom det søkes om at tillatelse til fangstbasert akvakultur skal knyttes til et areal som ikke er avsatt til akvakultur eller flerbruk i kommuneplanen, eller det avsatte området ikke er stort nok for den planlagte virksomheten, kan det søkes om dispensasjon fra lokaliseringskommunen. Dispensasjon må være gitt før søknaden er å anse som komplett og kan tas til behandling.

Plasseringen av anlegget vil også vurderes i forhold til hensynet til smittehygiene. Etablering (og utvidelse) av anlegg for fangstbasert akvakultur skal bl.a. godkjennes etter etableringsforskriften. Mattilsynet vil derfor ved behandling av akvakultursøknader vurdere anlegget og lokaliseringens egnethet ut fra hensynet til fiskehelse og fiskevelferd. I vurderingen av hensynet til *fiskehelse*, legger Mattilsynet vekt på å vurdere faren for smittespredning fra og til anlegget.

Søknaden må vurderes konkret. Saker om etablering av anlegg for fangstbasert akvakultur vil innebære flere skjønsmessige vurderinger. I Mattilsynets retningslinjer er det imidlertid gitt *anbefalinger* om minsteavstand til ulike typer virksomhet, størrelse på anlegg og omkringliggende miljø. Faktorer som kan ha betydning for risikoen for smitte er blant annet strømforhold, forholdet til villfisk, avstand til andre anlegg eller annen akvakulturrelatert virksomhet, topografi, geografi, driftsform, produksjonsform og dessuten produksjonsomfang. Store anlegg skal som hovedregel dokumentere helsemessig forsvarlig drift ved et moderat produksjonsomfang i minst en produksjonssyklus før utvidelsen iverksettes.

Ved etablering av *matfiskanlegg* (for eksempel for laks) på inntil 3120 tonn MTB er det i Mattilsynets etableringsveileder angitt en anbefalt minsteavstand på 2,5 km i sjø til andre matfiskanlegg av tilsvarende størrelse, og 5 km til slakterier, stamfiskanlegg, settefiskanlegg, store notvaskerier og større matfiskanlegg eller grupper av matfiskanlegg. Avstandskravene for etablering av matfiskanlegg for laks og ørret vil som den alminnelige hovedregel sees sammenheng med at det blant annet stilles krav til avløpsvannsbehandling.

Som det fremgår nedenfor av punkt 4.5 nedenfor, foreslås det at fisk fra fangstbasert akvakultur skal kunne slaktes eller bearbeides på fiskemottak. På slike mottak vil det blant annet ikke kreves at avløpsvann renses og behandles. Som vi vil komme nærmere inn på i punkt 4.4.4, vil avløpsvann fra slakting eller foredling kunne utgjøre en smitterisiko, spesielt for spredning av viral hemorrahgisk septikemi-virus (VHS). Risikoen for smittespredning fra

fiskemottak til anlegg for fangstbasert akvakultur vil her være et moment Mattilsynet må vurdere i søknadsrunden.

Blant annet for å redusere smitterisikoen for spredning av VHS ved slakting eller bearbeiding, foreslår departementet at det bør nedfelles et forbud mot at fisk som er fanget utenfor fristatusområdet for VHS,¹ samt fisk som er fanget i buffersonen², ikke skal kunne tas imot eller settes ut i anlegg for fangstbasert akvakultur, jf. forslag til § 20. Spørsmålet er nærmere vurdert nedenfor i punkt 4.4.4. I lys av dette forbudet, vurderer departementet det slik at anbefalte minsteavstand på 2,5 km i sjø til andre matfiskanlegg på inntil 3120 tonn MTB også vil kunne legges til grunn for fangstbasert akvakultur. Minsteavstanden til fiskemottak uten behandling av avløpsvannet vil for eksempel kunne være så mye som 10 km, dersom det er praktisk mulig.

I vurderingen av hensynet til *fiskevevferd* legger Mattilsynet vekt på lokalitetens egnethet når det gjelder strømforhold og vannkvalitet. For lokaliteter i sjø vurderes strømforholdene opp mot omkringliggende geografi, bunntopografi, merdanleggets utforming og plassering, størrelse på utsett og maksimalt tillatt biomasse. For landbaserte anlegg vurderes bl.a. tilgjengelig vannmengde, rør- og pumpekapasitet, hydraulisk kapasitet og vannkvalitet, med og uten oksygentilsetning, opp mot produksjonsplan.

Fiskeridirektoratet og Kystverket vil vurdere søknaden i forhold til regelverk om akvakultur og fiskeri, samt sikker navigering og ferdsel på sjøen.

4.3.3. Nærmere om miljømessig forsvarlig drift og miljøundersøkelser

All næringsvirksomhet, herunder hold av fisk i åpne merder i sjøen, vil kunne påvirke det omkringliggende miljøet. For *oppdrett* av marine arter er en mest opptatt av risiko for genetisk interaksjon med ville populasjoner, utslipp av organisk materiale og næringssalter, utslipp av legemidler og kjemikalier, samt opprydding ved opphør av drift, samt andre faktorer som kan påvirke miljøet. For fangstbasert akvakultur vil enkelte av påvirkningsfaktorene også gjøre seg gjeldende, særlig utslipp av organisk materiale, næringssalter, bruk av legemidler og kjemikalier, samt opprydding ved opphør av drift.

I dag foregår fangstbasert akvakultur i beskjeden grad. Effekten av virksomheten derfor lite kjent. Av hensynet til miljøet, vil det være av interesse både for næringen og myndighetene å ha god kunnskap om og dokumentasjon på miljøtilstanden på lokaliteten, før virksomheten settes i gang. Et anlegg for fangstbasert akvakultur kan potensielt ha stående samme mengde fisk som et ordinært oppdrettsanlegg, og som vil slippe ut organisk materiale og næringssalter (forspill og faeces).

Som det fremgår av forslag til § 5 er det et absolutt grunnvilkår for tillatelse at driften er miljømessig forsvarlig. Disse faktorene vil langt på vei ivaretas i Fylkesmannens utslippstillatelse. Kravet om miljømessig forsvarlig drift gjelder imidlertid til enhver tid, jf.

¹ Området utenfor norsk territorialfarvann, 12 nautiske mil fra nærmeste punkt på grunnlinjen.

² Buffersonen omfatter de norske delene av nedslagsfeltene til Grense Jakobselv og Passvikvassdraget, samt de mellomliggende vassdragene og det tilhørende kystområdet utenfor.

§ 11, og det er viktig at de som driver med fangstbasert akvakultur har god oversikt over lokalitetens tilstand før oppstart av og underveis i driften, jf. § 11 jf. § 7.

I tråd med forslaget til § 7 skal søknaden blant annet inneholde strømmålinger, kartdokumentasjon og resultater fra MoM B-undersøkelse. Strømmålinger vil være viktig for sikkerhet, miljøpåvirkning og fiskehelse og -velferd ved driften her som ellers. Undersøkelse av bunntopografi og -substrat, som er bestanddeler i MoM B-undersøkelser, er nødvendige for å klarlegge lokalitetens dybde, beliggenhet for feste av anker og integritet for ankerliner, samt hvor det eventuelt kan forventes en påvirkning på bunnfaunaen. Miljøundersøkelser i form av MoM B-undersøkelser er ikke omfattende eller særskilt kostbare.

I enkelte tilfelle kan det også stilles krav om MoM C-undersøkelse, som er en større undersøkelse med trendovervåking av bunnpåvirkningen på alle lokaliteter for fangstbasert akvakultur.

Det er sannsynlig at det vil kunne forekomme rømming fra anlegg for fangstbasert akvakultur. Dersom for eksempel torsk står i merder gjennom gytesesongen, vil det dessuten kunne spres befruktete egg fra merden, som kan være levedyktige. Risikoen ved ev. genetisk interaksjon mellom torsk anses imidlertid som lav, siden aktiviteten foregår innenfor områder som torsken naturlig eksisterer.

Innehaver av akvakulturtillatelse til fangstbasert akvakultur er imidlertid forpliktet til å forhindre rømming og ved egenkontroll sikre at merdene og anlegget for øvrig er i god stand. Vi viser i denne sammenheng til vurderingen i punkt 4.4.7 om rømmingsforebygging nedenfor.

4.3.4. Utleie av tillatelsens MTB/produksjonskapasitet

I forslag til § 8 foreslås det at innehaver av tillatelse til fangstbasert akvakultur skal kunne leie ut hele eller deler av kapasiteten i tillatelsen. Bestemmelsen er et unntak fra utleieforbudet i akvakulturloven § 19 annet ledd.

Ut fra myndighetenes forvaltnings- og kontrollbehov er det viktig at staten har én ansvarlig å forholde seg til. Det er naturlig at dette ansvaret faller på innehaver av akvakulturtillatelsen. Vedkommende vil dermed ha ansvaret for lokaliteten, merdanlegget og driften av dette, samt fisken som til enhver tid står i anlegget, samt de plikter som for øvrig fremgår av forskriften, jf. forslag til § 8 annet ledd jf. § 2 tredje ledd.

Forslaget har også bakgrunn i det praktiske behovet for at andre enn den som har tillatelse til og driver anlegg for fangstbasert akvakultur skal kunne levere fisk som skal holdes levende i en tid i såkalte fiskehotell. Fiskehotell, det vil si et merdanlegg i sjø med driftsfasiliteter m.m., legger til rette for hold av fisk i en viss tid, hvor det samles opp fisk levert fra ulike aktører eller fiskere. Fiskehotell og det underliggende eierskapet til fisken kan innrettes på ulike måter. Etter at fisken har stått en stund i anlegget, vil fisken transporteres til et slakteri eller

mottak for slakting eller foredling. Eierforholdene er etter det departementet erfarer nokså uoversiktlige. Antageligvis kan kvotebonusordningen være en medvikende faktor til det.³

Departementet understreker at det skal føres landingsseidel når fisk settes i merd jf. forskrift J-129-2014 om endring av forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62°N i 2014 § 30:

”Ved landing uten at omsetning skjer samtidig skal landingsseidel fylles ut. Levende fisk skal røktes minst en gang hvert døgn”.

Fiskehotell vil være praktisk ordning som legger til rette for både kortere og lengre tids oppbevaring av villfanget fisk. For at ordningen skal kunne videreføres, foreslår departementet at hele eller deler av tillatelsens kapasitet kan leies ut. Tillatelsens pålydende kapasitet – altså den til enhver tid stående mengde fisk i sjø – kan under ingen omstendighet overskrides.

Forskriften har ikke til hensikt å regulere det underliggende eierskapet til fisken.

4.3.5. Opprydding og sikkerhetsstillelse

Akvakultur er konsesjonert virksomhet som skal foregå på et gitt areal i henhold til akvakulturtillatelsen.

Ved permanent opphør av virksomheten skal innehaver av akvakulturtillatelse besørge fullstendig opprydding, jf. § 9 annet ledd. Som sikkerhet for full opprydding etter virksomhetens fullstendige opphør, foreslår departementet at det skal innbetales et depositum eller tilsvarende sikkerhet på kroner 50 000 per omsøkte lokalitet, jf. tredje ledd. Depositumet eller tilsvarende skal bidra til å sikre at lokaliteten ryddes opp for eiers regning, selv om vedkommende skulle gått konkurs eller det ikke lenger eksisterer rettssubjekt som kan holdes ansvarlig for oppryddingen.

Depositumet e.l. vil tilbakebetales innehaver av akvakulturtillatelsen, dersom innehaver selv besørger fullstendig opprydding innen 6 måneder etter virksomhetens opphør. Dersom depositum e.l. ikke er tilstrekkelig for opprydding, kan tilsynsmyndigheten i henhold til § 9 fjerde ledd gi ytterligere pålegg om tiltak eller opprydding for den ansvarliges regning.

Departementet ber særlig om høringsinstansenes vurdering av om det foreslåtte beløpet for sikkerhetsstillelse er tilstrekkelig for å dekke fullstendig opprydding.

³ For at fisker eller fartøy skal kunne påberope seg kvotebonus, må fisken minst være levendelagret i 7 dager. Midlertidig oppbevaring i et ”fiskehotell” i den pålagte perioden, gjør at fisker kan få kvotebonus mot et vederlag for hotelloppholdet og slipper kostnadene og arbeidet ved å ha eget mellomlagringsanlegg. I rundskriv 04/2014 fra Norges Råfisklag (dat. 10.2.2014) er det presisert at levende torsk skal føres på egne landings- eller sluttseidler hvor det benyttes kvotetype ”levendebonus” og levering ”merd” for å få bonus. I punkt 3 i rundskrivet fremgår det videre at fisk enten kan landes i eid eller leid merd. I punkt 4 er det videre understreket at sluttseidel skal skrives der hvor fisken *skifter eier ved overføring til merd*”.

4.3.6. Tilbaketrekking ved passivitet

I henhold til høringsforslaget § 10, kan tillatelsen trekkes tilbake dersom det innen to år ikke er etablert virksomhet med mer en 1/3 av den tillatte biomassen. Passivitetsbestemmelsen skal blant annet sikre at lokaliteter ikke unødige tas opp av virksomhet som ikke er i gang.

Akvakulturtillatelser, herunder tillatelse til fangstbasert akvakultur, skal registreres på eget blad i akvakulturregisteret, jf. akvakulturloven § 4 annet ledd jf. forskrift om akvakulturregisteret. Registrering i akvakulturregisteret gir rettsvern for rettslige disposisjoner i akvakulturtillatelser.

4.4. Kapittel 3 – driftskrav

4.4.1. Innledning

De fleste bestemmelsene i forskriftsforslagets kapittel 3 er hentet fra akvakulturdriftsforskriften. Bestemmelsene i dette forslaget skal så langt det passer tolkes og anvendes på samme måte. Hensikten med driftskravene er blant annet å sikre at driften av anlegg for fangstbasert akvakultur er teknisk og miljømessig forsvarlig og ivaretar fiskens helse og velferd.

Fangstbasert akvakultur er foreløpig en liten næring med et relativt lavt produksjonskvantum. Virksomheten omfatter som nevnt hold av villfisk, i motsetning til de mer tradisjonelle former for akvakultur som omfatter oppdrettet fisk som befruktes kunstig og holdes fra livets begynnelse til slutt. Reglene i akvakulturdriftsforskriften er i hovedsak utformet for fullskala akvakulturproduksjon. Forskriften setter omfattende krav som ikke nødvendigvis passer til fangstbasert akvakultur. Flere av hensynene i akvakulturdriftsforskriften, som for eksempel hensynet til fiskens helse og velferd, miljø og myndighetenes kontrollbehov, gjør seg gjeldende i like stor grad for fangstbasert akvakultur som for oppdrettsfisk. Vi foreslår derfor et sett med egne regler som setter grunnleggende krav for drift av anlegg med levende fisk, som blant annet ivaretar hensynet til kontroll, miljø, fiskehelse og fiskevelferd.

4.4.2. Forsvarlig drift og kompetanse

I §§ 11 og 12 er det oppstilt generelle krav om forsvarlig drift og risikobasert tilsyn. Bestemmelsene tilsvarer akvakulturdriftsforskriften §§ 5 og 12 og skal så langt det passer forstås og praktiseres på samme måte.

I henhold til forslagens § 11, skal driften være teknisk og miljømessig forsvarlig, og ivareta fiskens helse og velferd. Uttrykket forsvarlig drift skal tolkes vidt. Begrepene ”teknisk, biologisk og miljømessig” er tatt med for å sikre at det stilles forsvarlighet i alle deler av driften. Dette omfatter også at anlegget må være forsvarlig utformet slik at det ivaretar menneskers helse og sikkerhet på arbeidsplassen.

Kravet om teknisk, biologisk og miljømessig forsvarlig drift kan også rette seg mot flere akvakulturanlegg sett i sammenheng. Selv om driften på ett anlegg eller én lokalitet isolert sett kan være forsvarlig, kan imidlertid driften i et område hvor det er plassert flere anlegg være miljømessig uforsvarlig. Vi viser for øvrig til akvakulturdriftsforskriften § 5 med merknader.

Tilsynet med anlegget og fisken skal være risikobasert, jf. § 12. Med ”risikobasert tilsyn” menes at tilsynet skal være målrettet, slik at tilsynsintensiteten bygger på en vurdering av risiko i forhold til miljøet, samt fiskens helse og velferd. Kravet stiller både krav til intensiteten og utførelsen av tilsynet.

Den ansvarlige for den daglige driften skal sikre at det utføres risikobasert tilsyn, men selve utførelsen av tilsynet kan gjennomføres av andre enn de som jobber på anlegget. Ved varslet uvær skal det også utføres særskilt kontroll om anlegget er forsvarlig sikret. Installasjonen skal også sjekkes umiddelbart etter uvær.

Feil og mangler ved anlegget, tekniske innretninger eller utstyr, skal også straks utbedres.

Enhver som deltar i driften på anlegg for fangstbasert akvakultur skal ha nødvendige faglige kvalifikasjoner for virksomheten, jf. § 13. Bestemmelsen tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 6 og skal så langt det passer forstås og anvendes på samme måte.

Bestemmelsen retter seg mot den ansvarlige for den daglige driften av det enkelte anlegg for fangstbasert akvakultur. Det er dermed ikke tilstrekkelig at kompetansen finnes i virksomhetens sentraladministrasjon. Innehaver av tillatelse til fangstbasert akvakultur vil være ansvarlig for at kompetansekravet oppfylles (se også § 2 *siste ledd*). Bestemmelsen angir minstekrav, men det er viktig at det sørges for at alle ansatte har tilstrekkelig kompetanse for sine ansvarsområder.

Den ansvarlige for driften trenger ikke fysisk å være til stede på anlegget til enhver tid, men vedkommende må være tilgjengelig ved behov og dessuten ha kapasitet til å ta seg av driften for alle anlegg vedkommende er ansvarlig for. Det må gjøres en vurdering av hvor mange anlegg det er forsvarlig at den enkelte driftsansvarlige personen har ansvaret for, jf. forslag til § 11 om forsvarlig drift. Hva som anses som ”forsvarlig” må vurderes konkret ut fra biomassens størrelse, om lokalitetene er værutsatte m.v.

I § 13 *annet og tredje ledd* er det stilt krav til kompetanse om fiskevelferd. Innehaver av tillatelse til fangstbasert akvakultur eller person med overordnet ansvar må sikre at personell som skal stelle dyrene har nødvendig kompetanse. Alle som røkter fisk skal ha nødvendige kvalifikasjoner for å utføre sine arbeidsoppgaver, jf. *tredje og fjerde ledd*.

Som et utgangspunkt skal alle som steller fisken dokumentere at de har kompetanse på området for fiskevelferd. En del personell faller likevel utenfor dokumentasjonskravet. Dokumentasjonskravet er ikke til hinder for at ferievikarer og lignende ansettes over kortere tid som røktere, etter en intern opplæringsperiode. Tanken er at dersom den som har et mer overordnet ansvar for dyrene er kompetent, så vil vedkommende kunne sørge for at øvrig personell har tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter. Personell som er satt opp på vakt regelmessig, og som må kunne reagere ved avvik, forventes å være tilstrekkelig kompetente til å håndtere hendelsene som har innvirkning på fiskens velferd.

Departementet understreker at den enkelte er ansvarlig for egne handlinger i henhold til dyrevelferdsloven. Opplæringen skal gjentas hvert femte år og være godkjent av Mattilsynet.

I henhold til § 14 skal det til enhver tid foreligge en oppdatert beredskapsplan for hver lokalitet som er knyttet til den fangstbaserte akvakulturvirksomheten. Bestemmelsen inneholder en plikt til å utarbeide beredskapsplan som minimum tar for seg bestemte elementer i *annet, tredje og fjerde ledd*. Paragrafen må sees i sammenheng med § 6, om at personalet på anlegget må ha nødvendig kompetanse. Tilsvarende bestemmelser er å finne i akvakulturdriftsforskriften § 7, og forslaget § 14 skal så langt det passer både forstås og praktiseres på samme måte, så langt det passer for fangstbasert akvakultur.

Beredskapsplanen skal blant annet sikre at smittehygiene og dyrevelferd ivaretas i akutte situasjoner, samt at det foreligger en plan for håndtering eller tiltak som kan hindre eller avbøte ulike hendelsesforløp som er nærmere beskrevet i *annet til fjerde ledd*. Planen er dessuten et forebyggende tiltak, som skal bidra til å gjøre innehaver av tillatelse til fangstbasert akvakultur og driftsansvar bevisst og forberedt på akutte og uforutsette situasjoner som kan oppstå, og hvilke tiltak som skal iverksettes i ulike situasjoner.

I henhold til *annet ledd* skal det foreligge en plan for håndtering av syk og død fisk ved sykdomsutbrudd. Planen må omfatte opptak og behandling av døde og syke dyr, smittehygienisk betryggende transport fra anlegget og slakting, ev. destruksjon. Dersom virksomheten er avhengig av andre aktører for å gjennomføre transport, slakting ved nærliggende slakteri/fiskemottak og ev. destruksjon, må planen redegjøre for hvordan dette er tenkt utført, for eksempel ved skriftlig avtale med slike aktører.

For å sikre at fiskens velferd er ivaretatt, skal planen som et minimum også inneholde beskrivelse av hvilke tiltak som skal iverksettes ved massedød, smittsomme sykdommer, alge- og manetinvasjon, uvær, ras ved rasfare, samt potensielle problemer med vannforsyning og vannkvalitet. Beredskapsplanen skal bidra til akseptabel vannkvalitet også i krisesituasjoner. I landanlegg skal beredskapen blant annet bidra til tilstrekkelig vanntilførsel.

Videre skal beredskapsplanen ta høyde for situasjoner som ikke lar seg rette ved hjelp av tiltak. Det kan for eksempel være aktuelt å avlive fisken for å avslutte ev. lidelse.

I *tredje ledd* er det gitt anvisning på at planen skal inneholde oversikt over forebyggende og skadebegrensende tiltak som skal iverksettes ved alge- og manetforekomster, vanntemperatur og akutt forurensning som kan føre til akutt massedød. Departementet viser til at enkelte av tiltakene som skal iverksettes ved sykdomsutbrudd etter *annet ledd* også vil kunne være relevante etter *tredje ledd*.

Endelig vises det i *fjerde ledd* til at det skal utarbeides en plan for å forebygge mot og oppdage rømming. Forebygging av rømming vil redusere risikoen for ev. smittespredning. Slepning av merder og håndtering av fisk ved lasting og lossing medfører risiko for rømming, og dette skal særskilt omtales i planen. Se nærmere omtale nedenfor, om melding ved rømming i henhold til § 35.

Forslaget til § 15 tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 8, og legger retningslinjer for plassering av akvakulturinstallasjonen. Anlegg for fangstbasert akvakultur skal plasseres i samsvar med kart, beskrivelser og tegninger i akvakulturtillatelsen.

Installasjonen skal være tydelig merket med lokalitetsnummer og navn på eier av akvakulturtillatelsen som anlegget er tilknyttet fra sjø og annen naturlig adkomst, slik at tilsynsmyndighetene lett kan identifisere anlegget ved kontroll, eller at utenforstående skal kunne gjøre seg kjent med hvem som er ansvarlig for virksomheten.

I forslag til § 16 er det oppstilt regler om fôring av fisken, som tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 27. Det er et generelt prinsipp at dyr i fangenskap skal fôres. Fôringsregimet og fôrets nærings sammensetning skal dekke artens behov i ulike faser. Dersom dette prinsippet fravikes, må forsvarligheten ut fra hensynet til fiskevelferd dokumenteres. I enkelte tilfeller er det av hensynet til velferd, hygiene og kvalitet nødvendig å sulte fisken, og det er et forbud mot fôring i visse situasjoner, jf. *tredje ledd*.

Med mindre det er nødvendig av hensynet til fiskens velferd eller andre tungtveiende grunner, skal brå endring i fôrets sammensetning eller mengde unngås. Departementet gjør for øvrig oppmerksom på at fisken skal tilbys fôr etter fire uker.⁴

I forslaget § 17 er det oppstilt tetthetskrav. Det er ikke oppstilt en spesifikk grense, men tettheten skal ikke være høyere enn at det er mulig å opprettholde god vannkvalitet og at problemer med velferd og skadevirkninger oppstår. Bestemmelsen tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 25.

Departementet foreslår videre krav til vannkvalitet i § 18. Bestemmelsene tilsvarer akvakulturdriftsforskriften §§ 22 og 23. Anleggets plassering, utforming og vedlikehold i forholdt til strømninger i sjøen kan være avgjørende for optimal vannkvalitet. Renhold av nøter er videre viktig for å sikre god vanngjennomstrømning i hele anlegget. Det er stilt nærmere krav som skal ivareta god vanngjennomstrømning som sikrer dyrevelferdsmessig forsvarlig drift i § 18 *første ledd*.

I henhold til § 18 *annet ledd* skal det ut fra en risikobasert vurdering foretas målinger av oksygenmetning, temperatur og salinitet i anlegget. Det er utviklet utstyr og metodikk som gjør det praktisk mulig å måle oksygenmetning. Det er imidlertid vanskelig å gjennomføre kontinuerlige målinger. Undertiden er problemer med oksygenvikt størst i de varme sommermånedene, samt ved stor biomasse. Det kan i slike tilfeller være nødvendig med daglige målinger. Forhåndsvurdering av lokalitetens egnethet, herunder om lokaliteten har god nok vannkvalitet, må foretas for å sikre dyrevelferdsmessig forsvarlig drift.

⁴ Dette er forutsatt i forskrift om utøvelse av fisket § 95 første ledd bokstav f, se høringsbrev datert 17. oktober 2007 i henhold til gjeldende regelverk.

4.4.3. *Nærmere om MTB*

Den til enhver tid *stående biomassen* skal ikke overstige maksimalt tillatt biomasse (MTB) som fremgår av akvakulturtillatelsen, jf. forslag til § 19. Bestemmelsen tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 46, og bestemmelsen er begrunnet av miljø- og kontrollhensyn.

4.4.4. *Regler om smitte og forbud mot utsett og bruk av fisk som er fanget utenfor frisonen for VHS-virus og i buffersonen*

a) *Generelt om smitte*

Smittestoffer forekommer naturlig i ville bestander av torsk som hos alle andre arter. Når fisk plasseres i merder, utsettes den for høyere tetthet av individer og andre miljøforhold enn i naturlig, vill tilstand. Smittestoffer som opptrer sporadisk i ville bestander uten at de nødvendigvis forårsaker sykdom, vil på grunn av de endrede miljøforholdene kunne oppformeres og utvikles til et sykdomsproblem. Hvor lang tid det tar før en slik utvikling eventuelt skjer, er avhengig av en rekke faktorer. Departementet legger til grunn at fiskens opprinnelige smitte- og immunstatus, miljøforholdene og hvor lenge fisken holdes i merd er avgjørende faktorer.

Naturlig nok har villfisk ikke vært til gjenstand for helsekontroller. Den villfangede torsk har derfor en mer uavklart helsestatus enn oppdrettstorsk. Det er grunn til å ha spesiell oppmerksomhet på forekomsten av viral hemorrhagisk septikemi-virus (VHS) hos vill torsk. Norge har fristatus for virussykdommen. Det er et etablert prinsipp i internasjonal handel at man ikke skal flytte dyr fra områder med dårlig smittestatus til områder med god smittestatus. Dersom dette skjer vil den gode smittestatusen til det området som mottar dyr med en dårligere status bli kompromittert. Norge kan derfor miste sin fristatus dersom vi tar inn fisk fra områder utenfor fristatusområdene, noe som kan skape problemer med handelen for eksempel for laks og ørret.

Undersøkelser har vist at marine VHS-stammer er påvist nær norskekysten, spesielt i sild. Viruset har også vært påvist på torsk,⁵ men det er per i dag ikke noe som tyder på at atlantisk torsk kan bli syk av VHS-viruset. Dersom viruset ikke fører til sykdom hos torsk, vil det være en svært liten risiko for at det skal skje en oppformering av viruset, selv etter en periode i merd. I de undersøkelsene som er gjort på vill fisk langs norskekysten, er det først og fremst i sild det er påvist VHS. I sild kan VHS føre til sykdom.

Ytterligere smittestoffer som kan nevnes i denne sammenheng, er nodavirus, som blant annet forårsaker sykdommen Viral encephalopati og retinopati (VER), og som gir francisellose hos torsk i Norge. Nodavirus er utbredt i det marine miljø, inkludert i vill torsk, men nodaviruset gir etter det vi kjenner til bare dødelighet på yngelstadiet. Francisellose som har vært et stort problem på oppdrettstorsk, er også påvist på vill torsk på vestkysten av Sverige og i Nordsjøen. Sykdommen er sett så langt nord som Nordland.

Under ellers like forhold antar vi at risikoen for sykdomsutbrudd, på grunn av uavklart helsestatus på villtorsk, er lik eller større ved fangstbasert akvakultur med torsk enn ved

⁵ Se rapport fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) Rapport 07/804 Vurdering av smitterisiko ved føring av oppdrettsfisk med ubehandlet villfanget fisk.

vanlig matfiskoppdrett av torsk. Vi antar at risiko for utbrudd av VHS på torsk i fangsbasert akvakultur vil være lav. Konsekvensene ved eventuell påvisning av VHS vil imidlertid kunne være alvorlige for akvakulturanlegg med laks og regnbueørret. Risikoen er som nevnt tidligere også avhengig av hvor lenge den villfangede torsken holdes i merd. Kunnskapsgrunnlaget om effekten av dette er mangelfullt.

Hovedutfordringen for fiskevelferden ved fangstbasert akvakultur av torsk, er knyttet til at fisken utsettes for påkjenninger i forbindelse med fangsten, og at fisken ikke er vant til å ta til seg fôr. På grunn av dette antar vi at risikoen for dårlig fiskevelferd er større ved fangstbasert akvakultur av torsk, enn for eksempel ved vanlig matfiskoppdrett av torsk. Kunnskap om og erfaring med gjennomføring av mest mulig skånsom fangst og utsortering av fisk som ikke egner seg til fangstbasert akvakultur, er avgjørende for å få oppnå et godt resultat og best mulig fiskevelferd. Vi antar at det er lik risiko for dårlig fiskevelferd ved transport og slakting av torsk fra fangstbasert akvakultur som ved transport og slakting av torsk fra vanlige akvakulturanlegg.

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) har påpekt at det er et omfattende kunnskapsbehov relatert til fiskevelferd for levendelagret fisk. VKM vurderte levendelagring av villfanget fisk i 2005, og konkluderte med at ”[t]orsk som er restituert og overført til lagrings- eller oppføringsmerd bør følge samme rutiner for røkting og inspeksjon som torsk i oppdrett [...]”, og at ”det er overveiende sannsynlig at torsk påføres smerte, frykt og stress ved innfangning, håndtering og hold”. Mattilsynet har opplyst at det ikke kjenner ny forskning som har funnet andre resultater enn VKM.

De samme prinsippene for risikohåndtering bør gjelde ved fangstbasert akvakultur av torsk som ved vanlig akvakultur av torsk. Mattilsynet legger til grunn at risikoen for dårlig fiskehelse og fiskevelferd ikke er lavere ved hold av villfanget torsk i mellomlagringsmerd i 6-8 måneder enn ved vanlig matfiskproduksjon av torsk. Vi mener derfor at håndteringen av risikoen for fiskehelse og fiskevelferd for fangstbasert akvakultur bør ligge på et tilsvarende nivå som for oppdrettsfisk.

b) Nærmere om VHS-virus og Norges fristatus

Fiskehelsedirektivet oppstiller krav til omsetning av akvakulturdyr, som gjelder ved såkalt ”*placing on the market*”. Disse reglene gjelder omsetning av akvakulturdyr i Norge og i EU, og det kan ikke stilles strengere nasjonale krav. Direktivets krav til omsetning av akvakulturdyr er gjennomført i *forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr (omsetnings- og sykdomsforskriften)*. Fangstbasert akvakultur omfattes av reglene i omsetnings- og sykdomsforskriften. Det foreslås ikke endringer i forskriften.

I omsetnings- og sykdomsforskriften § 11 stilles det blant annet krav om at akvakulturdyr som omsettes til utsett skal være klinisk friske. Uttrykket ”klinisk friske” er her avgrenset til smittsomme sykdommer som er uavhengig av om sykdommene er listeførte eller ikke. Siden fisken utsettes for påkjenninger under selve fangsten, kan det være vanskelig å avgjøre om den er klinisk frisk. Helsestatusen på villfanget fisk er som nevnt uklar, og fisken kan være

bærer av smitte. Etter råd fra Mattilsynet kan det imidlertid legges til grunn at den ville fisken i utgangspunktet er klinisk frisk med hensyn til smittsomme sykdommer. Det er heller hensynet til fiskevelferd som tilsier at fisk som er for skadet under fangstoperasjonen, skal sorteres ut, jf. forskrift om utøvelse av fisket i sjøen § 89.

Som nevnt over, er blant annet torsk en mottakelig art for VHS, som er en listeført sykdom. At torsk er en mottakelig art, innebærer at det ikke nødvendigvis kan påvises at fisken har VHS ved helsekontroll. Selv om fisken selv ikke er syk, kan fisken kan like fullt spre slik smitte.

Norge har fristatus for VHS, men det er ikke entydig definert hvor langt ut fra kysten Norges område med fristatus for VHS går. Mattilsynet legger til grunn at fisk som fanges innenfor norsk territorialfarvann (innenfor 12 nautiske mil fra nærmeste punkt på grunnlinjen), er fanget innenfor område med fristatus for VHS. Et viktig unntak er imidlertid bufferområdet lengst nord, jf. vedlegg 2 nr. 1 i omsetnings- og sykdomsforskriften. Bufferområdet er definert som ”[d]e norske delene av nedslagsfeltene til Grense Jakobselv og Passvikvassdraget samt de mellomliggende vassdragene og det tilhørende kystområdet utenfor”.

Norges fristatus for VHS vil kunne settes i fare dersom fisk fanges utenfor norsk territorialfarvann og deretter settes ut i merd innenfor område med fristatus. Dersom Norge skulle miste denne fristatusen, vil vi ikke kunne nekte innførsel eller import av mottakelige arter fra land og områder hvor VHS forekommer. Vi vil også kunne få problemer med å eksportere levende fisk og produkter til land og områder med fristatus for VHS. Dette vil også gjelde for laks og regnbueørret.

Virusvarianter som smitter marine arter og laksefisk er imidlertid ikke de samme, og det finnes per i dag kun ett eksempel på at en marin virusvariant har smittet over til laksefisk (ørret i fjord). Risikoen for spredning av VHS fra for eksempel torsk til laks anses derfor som lav. For å redusere risikoen for smitte av VHS ytterligere, og for å ivareta Norges fristatus, foreslår departementet at det tas inn et forbud mot at det kan tas imot eller settes i merd fisk som er fanget i områder utenfor frisonen eller som er fanget i bufferområdet lengst nord, jf. forslag til § 20.

Vi antar at et slikt forbud også vil redusere risikoen for smittespredning fra og mellom anlegg, samt fra slakterier eller mottak hvor avløpsvannet ikke behandles. Se punkt 4.5.1 nedenfor.

Siden det per i dag er svært få virksomheter som driver med fangstbasert akvakultur, vil et slikt forbud i utgangspunktet ha små konsekvenser. Det er imidlertid uklart om forbudet vil bremse utviklingen av næringen, og vi ber særskilt om høringsinstansenes syn på et slikt forbud.

4.4.5. *Renhold, brakklegging, helsekontroller og varsling m.m.*

I forslag til § 21 første ledd er det stilt krav om renhold av installasjoner og produksjonsenheter, samt ytterligere tiltak som skal sikre at personell, arbeidstøy, utstyr, gjenstander, brukt emballasje m.v. ikke sprer smitte. Renhold vil også bidra til forebygging av

velferdsproblemer som følge av begroing. Lignende bestemmelse er å finne i akvakulturdriftsforskriften § 11.

Bestemmelsen innebærer at det på ethvert anlegg for fangstbasert akvakultur må være rutiner som bl.a. sikrer følgende:

- personell og besøkende skal ikke spre smitte til eller fra anlegget, for eksempel ved at det brukes bestemt arbeidstøy, overtrekkstøy eller etableres rutiner for vask og desinfeksjon,
- brukt emballasje eller annet avfall skal håndteres på en slik måte at det hindrer smittespredning,
- produksjonsenheter skal vaskes når de er tømt,
- transport av brukte nøter til notvaskeri må hindre avrenning og smittespredning,
- brukte nøter, gjenstander og utstyr må vaskes og desinfiseres før de flyttes til et annet akvakulturanlegg.

Forslag til § 21 *annet ledd* åpner for at produksjonsenheter skal kunne tildekkes dersom det er nødvendig for å forhindre smitte, for eksempel med nett som kan hindre at fugl kommer til. I perioder kan fugl angripe og stresse fisken. Fugl kan også føre med seg smitte. Bestemmelsen inneholder ikke et absolutt krav om tildekking, og det vil for eksempel kunne være u hensiktsmessig eller uforsvarlig dersom det er fare for nedising. Imidlertid vil det være nødvendig med tildekking av kar som står utendørs – for eksempel på fiskemottak.

I henhold til *tredje ledd* skal dødfisk tas ut av anlegget daglig, og i tråd med *fjerde ledd* skal død fisk og animalsk avfall fra fisk kvernes og ensileres til pH under 4. Begge bestemmelser er hentet fra akvakulturdriftsforskriften § 16.

I § 22 foreslår departementet minimum 2 måneders brakklegging, og at lokaliteter for fangstbasert akvakultur skal være tømt for fisk senest 31. desember. Dette innebærer at lokaliteten skal tømmes helt for fisk og ligge brakk i minst 8 uker i strekk. En lignende bestemmelse er å finne i akvakulturdriftsforskriften § 40 *annet og tredje ledd*. Hensynet bak bestemmelsen er å ivareta hensynet til at lokaliteten skal restitueres, før det settes ut ny fisk.

Det foreslåtte tidspunktet for brakklegging er også valgt av hensyn til at sesongen for villfanget torsk er på topp i perioden februar til april. Det antas at hold av villfanget fisk i sjø i perioder lengre enn 12 uker vil kunne bidra til forlenging eller utjevning av sesongen utover vintermånedene. Men, dersom en skal kunne sikre at dette formålet nås, bør nødvendigvis også driften av anlegg for fangstbasert akvakultur planlegges slik at brakkleggingen ikke legges til tidspunkt hvor det er hensiktsmessig at fisken kan settes i sjø og stå utover sommeren, frem til sesongen tar seg opp igjen ved juletider.

Værforhold, høysesong for de ulike fiskeriene og prissvingninger kan få innvirkning på når det kan være hensiktsmessig å merdsatte villfanget fisk. Departementet ber derfor om særskilt tilbakemelding på om det er mer hensiktsmessig om tidspunktet for brakklegging er uspesifisert. Det vil si at det ikke stilles krav om brakklegging i 2 måneder fra 1. januar, men at det i stedet stilles krav om at lokalitet for fangstbasert akvakultur skal brakklegges i minimum 2 måneder i løpet av 12 måneder.

Forslag til §§ 23 og 24 inneholder bestemmelser om helsekontroll. Bestemmelsen tilsvarer langt på vei akvakulturdriftsforskriften § 13.

Helsekontrollen skal være risikobasert, jf. *første ledd*. Dette innebærer at helsekontrollen skal planlegges og gjennomføres basert på en vurdering av risiko for at smitte introduseres, sykdom utvikles i anlegget og risiko for smittespredning fra anlegget. Helsekontroll skal planlegges og gjennomføres på en slik måte at ev. forekomst av smitte, sykdom og skader avdekkes, forebygges og ev. behandles på et tidlig stadium. Videre skal risikoen for smittespredning til andre akvakulturanlegg og det omkringliggende miljø reduseres.

Begrepet ”sykdom” skal forstås vidt, og omfatter alt som har negativ innvirkning på helse og velferd, og omfatter både smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer, misdannelser, deformiteter, produksjonslidelser, skader, forgiftninger m.m.

I henhold til *annet ledd* skal det foretas minst én helsekontroll før den tas ut av anlegget, dersom det er tatt inn fisk i anlegget, enten ny villfisk eller villfisk fra andre anlegg for fangstbasert akvakultur.

I anlegg med mer en 3000 og mindre enn 50 000 fisk, skal det være rutinemessig helsekontroll minst hver tredje måned. For anlegg med mer enn 50 000 fisk, skal helsekontrollen være minst hver andre måned, jf. *tredje og fjerde ledd*.

I tillegg til rutinemessige helsekontroller, er det også behov for helsekontroll ved forøket dødelighet eller annen grunn til mistanke om sykdom, jf. *femte ledd*. I slike tilfeller skal veterinær eller fiskehelsebiolog varsles omgående, og helsekontroll skal gjennomføres umiddelbart. Værforhold, kommunikasjonsforhold og andre praktiske forhold kan tilsi at det først sendes inn prøver til helsetjenesten, og at helsekontroll gjennomføres så snart det er praktisk mulig. For å sikre god kvalitet på prøveuttak bør prøvene tas på stedet og av nylig avdøde dyr, eventuelt av syke dyr som avlives like før prøveuttak.

Hva som skal anses som ”forøket dødelighet” vi avhenge av hva som er normal dødelighet i anlegget. Selv om det her åpnes for et faglig skjønn, bør det gjennomføres helsekontroll når dødeligheten overskrider 0,5 promille per produksjonsenhet per dag, etter at restitusjonsperioden er avsluttet.

Paragraf 24 gir nærmere bestemmelser om helsekontrollens innhold, og bestemmelsen tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 14. *Første ledd* slår fast at helsekontroll skal utføres av veterinær eller fiskehelsebiolog. Bestemmelsen regulerer ikke det underliggende ansettelsesforhold eller avtaler den enkelte fagperson har med akvakulturanlegget, som er et privatrettslig forhold. Ev. pålegg eller andre reaksjoner eller administrative sanksjoner ved manglende etterlevelse av regelen vil rettes mot pliktsubjektet etter forskriften, som hovedregel vil være innehaver av tillatelse til fangstbasert akvakultur, jf. § 2.

I henhold til forslaget *annet ledd* skal anleggets driftsjournal gjennomgås ved helsekontroll, for å undersøke faktorer som kan ha betydning for å avdekke ev. forekomst av smitte, sykdom og skader så tidlig som mulig. Ut fra en risikovurdering skal et representativt utvalg av produksjonsenheter inspiseres ved hver helsekontroll. Faktorer som bør legges til grunn ved risikovurderingen er bl.a. tidligere sykdomshistorikk, stressbelastning, dødelighet, redusert appetitt, dyr som nylig er tatt inn i anlegget eller som snart skal flyttes ut av anlegget, etc.

Ved hver helsekontroll skal det obduseres et representativt utvalg av nylig død fisk eller fisk med unormal adferd, og relevante undersøkelser skal gjennomføres. Ved risikobasert helsekontroll skal undersøkelsene være målrettet, og momenter som tidspunkt for prøveuttak, art, utviklingsstadium, temperatur og lignende, skal vurderes for å avdekke ev. sykdom.

Bestemmelsen er generell og gjelder fisk i alle produksjonsfaser. Forslaget til § 24 *annet ledd* gir ikke anvisning på antall dyr som skal obduseres. Hvilke undersøkelser som i det enkelte tilfelle er nødvendige vil være avhengig av produksjonsfase og tilstand. anbefalt norm er imidlertid at det ved hver rutinemessige helsekontroll bør obduseres et representativt utvalg av minst 5 nylig døde fisk eller svimere. Dersom det ikke finnes så mye dødfisk eller svimere, bør all dødfisk og svimere obduseres.

Ved forøket dødelighet eller mistanke om sykdom, skal det også obduseres et representativt utvalg av nylig døde fisk eller fisk med unormal adferd. Som en anbefaling bør det obduseres minst 10 nylig døde fisk eller fisk med avvikende adferd. Ved forøket dødelighet i flere produksjonsenheter med lignende symptomer, bør det minst obduseres minst 5 nylig døde fisk eller fisk med avvikende adferd per produksjonsenhet med forøket dødelighet.

I *trede ledd* er det tatt inn forslag til regler om tiltak ved forhøyet dødelighet og mistanke om sykdom. Alle produksjonsenheter skal inspiseres og det skal tas nødvendige prøver og foretas undersøkelser for å finne årsaken, og det bør blant annet sikres uttak av bakteriologiske og virologiske prøver, blodprøver, vannprøver, fôrprøver m.m.

Ved mulig forekomst av smittsom sykdom, er det særlig viktig at prøveuttak og undersøkelser gjennomføres etter faglig anerkjente normer. Mattilsynet skal også varsles umiddelbart ved uavklart forøket dødelighet, mistanke om listeført sykdom (liste 1, 2 eller 3) eller andre forhold som har vesentlige velferdsmessige konsekvenser for fisken, jf. forslaget § 25. Mattilsynet har da ansvar for å sikre adekvat uttak og innsending av prøver.

Bruk av legemidler og kjemiske substanser og hormoner er regulert i forslaget §§ 26 og 27. Forslaget tilsvarer akvakulturdriftsforskriften §§ 15 og 32.

I § 26 *første ledd* fremgår det at ved bruk av legemidler og kjemikalier skal det vises "særlig aktsomhet for å unngå at midlene slipper ut i det omkringliggende miljø". Bestemmelsen må leses i sammenheng med det generelle krav om miljømessig drift i § 11 om miljømessig forsvarlig drift. Det kreves imidlertid ikke at all bruk av legemidler og kjemikalier skal skje i lukkede systemer. Dette vil være urealistisk med dagens teknologi og kostnadsnivå. Ved

fôrbasert medisinerer må overfôring unngås og det må sikres gode rutiner for oppsamling av fôrspill.

Det er ikke praktisk mulig å hindre ethvert utslipp ved bruk av legemidler, og det kan ikke utelukkes at viltlevende organismer kan ta opp i seg konsentrasjoner av legemidler eller kjemikalier. I *annet ledd* er det oppstilt regler om merking av lokaliteter dersom fisken er tilført legemidler som medfører at fisken skal holdes tilbake (tilbakeholdelsestid). Av hensyn til andre bruksinteresser, skal det varsles slik at fiske og fangst i nærheten av anlegget kan unngås.

Skilt som varsler om medisinerer eller kjemikaliebruk skal være godt synlig og lesbart fra sjø eller annen naturlig adkomst.

I forslag til § 27 er det oppstilt utfyllende bestemmelser om bruk av kjemiske substanser og hormoner, som kan ha negativ innvirkning på fiskens velferd. Paragrafen tilsvarer akvakulturdriftsforskriften § 32 og skal tolkes og anvendes på samme måte.

Med mindre det er nødvendig av fiskehelsemessige årsaker, skal fisken ikke gis kjemiske desinfeksjonsmidler, legemidler, tilsetningsstoffer eller salt, som kan påvirke fiskens fysiologiske funksjoner. Videre er hormonbehandling forbudt, jf. *første ledd*.

Manglende renhold av anlegget, som for eksempel begroing av nøter, manglende eller mangelfull smittehygienisk atskillelse av forskjellige lokaliteter, gir økt risiko for innslipp av og utbrudd av sykdom. Det skal etableres rutiner for å ivareta god hygiene og vannkvalitet i anlegget, og det er ikke tillatt med rutinemessig bruk av legemidler, som for eksempel antibiotika eller desinfeksjonsmidler, for å kompensere for mangelfullt driftsopplegg eller for å skjule tegn på dårlig fiskevelferd, jf. forslag til *annet ledd*.

Forslag til § 28 om håndtering og stell er hentet fra akvakulturdriftsforskriften § 28. Bestemmelsen skal ivareta hensynet til god velferd gjennom å sikre fiskens naturlige behov og trivsel. Dette innebærer blant annet at aggresjon og kannibalisme skal forebygges.

I § 29 er det videre foreslått forbud mot inngrep og fjerning av kroppsdelar. Begreper ”inngrep” skal også omfatte implantat. Merking eller implantat skal ikke medføre vesentlig ubehag for fisken. Forslaget er bygget over samme lest som akvakulturdriftsforskriften § 31. Hel eller delvis fjerning av kroppsdelar på fiske kan føre til betydelige og varige smerter. Rent prinsipielt er det ikke riktig å fjerne kroppsdelar eller foreta kirurgiske tilpasninger for at fisken skal tilpasses driftsformer for fangstbasert akvakultur.

Regler om avliving er foreslått i § 30. Bestemmelsen slår fast at ”[d]ersom det kan føre til unødig eller betydelig påkjenning for fisk å leve videre, skal den snarest mulig tas ut av produksjonsenheten, bedøves og avlives på forsvarlig måte”. Metoder som slag mot hodet, bruk av egnet medikament eller andre metoder vil omfattes av uttrykket ”forsvarlig” bedøvning, jf. *første og annet ledd*. Fisken skal videre dø som følge av bløgging og blodtap fra hjernen, medikamentell overdose eller annen egnet metode, jf. *tredje ledd*.

Første til tredje ledd gjelder i utgangspunktet avlaving av enkelt dyr i den daglige driften eller mindre partier fisk. Det er ikke tillatt å avlive store mengder fisk i et anlegg, jf. *fjerde ledd*, fordi det vil kunne medføre en betydelig smitterisiko. Mattilsynet kan av tungtveiende grunner gi tillatelse til avlaving av større mengder fisk i et anlegg. Uttrykket ”tungtveiende grunner” vil blant annet gjelde dersom smittehensyn taler mot transport av fisken, dersom det er særlige grunner til å destruere et parti fisk eller av velferdsmessige årsaker. Mattilsynet kan fastsette vilkår som skal ivareta hensynet til fiskehelse og -velferd.

Det er en forutsetning for tillatelse at avlaving skjer på en forsvarlig måte som ivaretar fiskehelse og -velferd. I tillegg må alt blodvann eller animalsk avfall samles opp og behandles med godkjent utstyr og metode. Bedøving og avlaving etter § 29 *fjerde ledd* skal foretas av en person med nødvendig opplæring og erfaring i avlavingsteknikker (jf. også § 13 med forslag til kompetansekrav).

4.4.6. *Journalføring*

Departementet foreslår en forenklet journalførings- og rapporteringsplikt enn det som følger av akvakulturdriftsforskriften, jf. §§ 31, 32 og 33. Vi foreslår at det skal føres journal over mottak og utsett av fisk, brakklegging, slaktning, rømming, kjemikalie- og legemiddelforbruk, status på fiskehelse og -velferd, vannkvalitet og behandling og levering av dødfisk. Videre skal det på merdnivå daglig føres journal over beholdning av fisk (antall og vekt), biomasse, tap og fôrforbruk.

Journalføring er et viktig ledd i virksomhetens internkontroll. Opplegget anses som tilstrekkelig for fangstbasert akvakultur, og erstatter dermed kravene i *forskrift 19. mars 2004 nr. 537 om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur)*. Vi foreslår derfor at fangstbasert unntas fra forskrift om *IK-Akvakultur*.

Den 7. i hver måned skal enkelte opplysninger rapporteres til Fiskeridirektoratet og Mattilsynet, jf. § 33. Mattilsynet skal månedlig ha opplysninger om antall fisk, snittvekt, dødelighet, når anlegget er tatt i bruk og når det er tømt for fisk. Opplysninger om MTB skal månedlig rapporteres til Fiskeridirektoratet. Felles rapportering til begge organer vil bli tilrettelagt i Altinn.

Departementet foreslår at krav om rapportering etter § 33 *tredje ledd* bør tre i kraft 1.1.2015, samtidig med resten av forskriften. Vi ber imidlertid om særskilte innspill på om tidsperspektivet for å få en tilpasning på plass i Altinn er realistisk, eller om ikrafttredelse for denne bestemmelsen ev. bør utsettes – for eksempel med 6 måneder.

4.4.7. *Rømmingsforebygging og fiske- og ferdselsforbud*

Bestemmelsen i forslaget til § 34 går det frem at det skal utvises særlig aktsomhet for å hindre at fisk rømmer. For eier av fisken vil rømming representere et økonomisk tap, og rømt fisk vil dessuten kunne bidra til et skjevt bilde av ressursregnskapet. Det er også en viss risiko for smittespredning, selv om departementet anser risikoen for dette som lav. Aktsomhetsregelen innebærer imidlertid også at risikoen for rømming reduseres. Se også vurderingen i punkt 4.4.4.

Bestemmelsen avviker fra akvakulturdriftsforskriften §§ 37 og 38, som blant annet har et forbud mot rømming. Begrunnelsen for rømmingsforbudet og påbudet om oppfisking av rømt oppdrettslaks i akvakulturdriftsforskriften, er blant annet hensynet til ville laksestammer og at det ikke er ønskelig med for høy grad av innblanding av rømt oppdrettslaks med vill laks. For villfanget fisk vil dette hensynet ikke i like stor grad slå til. Departementet vil derfor ikke foreslå et forbud mot rømming og påbud om gjenfangst av rømt, villfanget fisk. Det er også en av årsakene til at vi foreslår at NYTEK-forskriften bør unntas for fangstbasert akvakultur.

Innehaver av tillatelse til fangstbasert akvakultur skal imidlertid til enhver tid ha kontroll over beholdningen i merden. Vi foreslår derfor en aktsomhetsregel for å forhindre rømming, og at rømming (og forhøyet dødelighet) skal rapporteres til Fiskeridirektoratet. Departementet vil også føye til at det er viktig at eier av fisken, dersom dette ikke er vedkommende som har tillatelse til og driver virksomheten, også får vite om ev. tap av fisk, enten ved rømming eller forhøyet dødelighet.

I henhold til forslaget § 35 skal rømming rapporteres til Fiskeridirektoratet på eget fastsatt skjema, dersom det er *”kjennskap til eller når det foreligger mistanke om rømming”*. Fiskeridirektoratet skal varsles om rømming selv om fisken har rømt fra egne eller andres installasjoner eller produksjonsenheter. Bestemmelsen vil blant annet gi Fiskeridirektoratet og eier av fisken informasjon for ressursavregning.

Tilsvarende som i akvakulturdriftsforskriften § 17, foreslår departementet et ferdsels- og fiskeforbud i § 36. Det skal ikke være tillatt å fiske nærmere enn 100 meter og ferdes nærmere enn 20 meter fra anlegg for fangstbasert akvakultur.

4.4.8. Miljøovervåkning

I forslag til §§ 37 og 38 er det oppstilt forslag til bestemmelser om miljøovervåkning av bunnen under anlegget og tiltak dersom undersøkelsene viser uakseptabel miljøtilstand. Forslaget tilsvarende akvakulturdriftsforskriften §§ 35 og 36, og skal så langt det passer forstås og anvendes på samme måte.

Bestemmelsens *første ledd* innfører en plikt til å foreta miljøundersøkelser i form av B-undersøkelser. B-undersøkelsen er en enkel og hyppig trendovervåkning av bunnforholdene under anlegget. Både middeltilstanden for lokaliteten og tilstanden under forskjellige deler av anlegget blir klarlagt. Skillet mellom akseptabel og uakseptabel miljøtilstand er satt til den største akkumuleringen som tillater gravende bunndyr å leve i sedimentet.

Det innføres plikt til å foreta miljøovervåkning i samsvar med de prosedyrer som er nedfelt i NS 9410 eller annen internasjonal standard eller anerkjent norm. Denne standarden gjelder i sin helhet, men kompetansekrav utover kravene til akkreditert organ fastsatt i forskriften skal ikke fastsettes av Fiskeridirektoratet, jf. punkt 6.3 i standarden. I henhold til NS 9410 punkt 6.4 omfatter B-undersøkelsen tre grupper sedimentparametre: faunaundersøkelse, kjemisk undersøkelse og sensorisk undersøkelse. B-undersøkelsen inneholder ikke parametre som må

analyseres i laboratorium. Hvilket utstyr som er nødvendig fremgår nærmere av NS 9410 pkt. 6.5.

Selve prøvetakingen er beskrevet i NS 9410 pkt. 6.7, hvor det blant annet fremgår at det skal tas minst 10 prøver jevnt fordelt i prøvetakingsområdet. Dersom anlegget består av frittliggende merder, skal det ta prøve ved hver merd, uansett antall.

B-undersøkelser skal foretas av kompetent organ, som er uavhengig av oppdragsgiver.

I henhold til *annet ledd* inntrekr kravet til miljøundersøkelse når det ”står mer enn en tredjedel av tillatt biomasse som angitt i akvakulturtillatelsen”. Resultatet av miljøundersøkelsen (B-undersøkelsen) vil være bestemmende for den videre undersøkelsesfrekvensen.

Undersøkelsene skal utføres i tråd med NS 9410. Departementet understreker imidlertid at undersøkelsesfrekvensen kan tilpasses dersom den ikke stemmer overens med når det er størst belastning på lokaliteten.

Dersom bunnforholdene ikke er egnet for undersøkelse som beskrevet i *annet ledd*, kan Fiskeridirektoratet i samråd med Fylkesmannen fatte vedtak om alternativt overvåkningsprogram, jf. *tredje ledd*.

Opplysningene fra undersøkelsene skal rapporteres til Fiskeridirektoratets regionkontor, jf. *fjerde ledd*. Innrapporteringen skal minst inneholde lokalitetsnummer og -navn, lokalitetstilstand, dato for prøvetaking og for ferdigstilt rapport, samt hvilket kompetent organ som har utført undersøkelsen (firmanavn og organisasjonsnummer). Innrapporteringen skjer gjennom Altinn.

Rapport som beskrevet i NS 9410 pkt. 6.8, er en del av driftsjournalen.

Dersom trendundersøkelsene i § 37 viser uakseptabel miljøtilstand (lokalitetstilstand 4), skal det tas et større antall prøver under anlegget, i en såkalt utvidet B-undersøkelse. Plikten for utvidet B-undersøkelse følger direkte av § 38, og det er ikke nødvendig for Fiskeridirektoratet å fatte vedtak.

Fiskeridirektoratet kan i samråd med Fylkesmannens miljøvernnavdeling i tillegg fatte enkeltvedtak om at det skal foretas C-undersøkelser ved uakseptabel miljøtilstand. Slike undersøkelser skal foretas i tråd med NS 9410 jf. NS 9423.

C-undersøkelser skal foretas av et organ som er akkreditert av Norsk Akkreditering eller annet anerkjent akkrediteringsorgan, som har undertegnet multilaterale avtaler for gjensidig internasjonal anerkjennelse for utføring av C-undersøkelse, og som er etablert i et EØS-land.

I henhold til bestemmelsens *annet ledd*, kan Fiskeridirektoratets regionkontor i samråd med Fylkesmannens miljøvernnavdeling fatte enkeltvedtak om brakklegging av lokaliteten, dersom undersøkelsen viser uakseptabel miljøtilstand. Fiskerimyndighetene kan i tillegg trekke tilbake tillatelse til fangstbasert akvakultur, dersom det er nødvendig av hensynet til miljøet,

jf. akvakulturloven § 11 bokstav a. For øvrig kan utslippstillatelse til virksomheten trekkes tilbake, jf. forurensningsloven § 18.

Dersom tillatelse til virksomheten trekkes tilbake, må det søkes om ny lokalitetsklarering.

4.5. Regler om slakting og slaktemerd

4.5.1. Slakting og smittehåndtering

I forslag til § 39 første ledd er det lagt opp til at fisk fra fangstbasert akvakultur skal kunne slaktes på mottaksanlegg for hvitfisk eller slakteri for oppdrettsfisk. Dette gir næringen selv mulighet til å velge slakteri eller mottak som er praktisk tilgjengelig eller i nærheten av anlegg for fangstbasert akvakultur. Etter det departementet erfarer, er levendelagringsanlegg eller anlegg for fangstbasert akvakultur ofte plassert i nærheten av eller i tilknytning til fiskemottak. Departementet er videre av den oppfatning at tilgang til anlegg med foredlings- eller slaktekapasitet er en viktig faktor for å sikre lønnsomme og effektive anlegg for fangstbasert akvakultur, som igjen vil kunne bidra til å oppfylle regjeringens levendelagringsstrategi.

I *annet ledd* er det oppstilt en bestemmelse om at fisken skal skånes for unngåelig smerte, lidelse og frykt ved avlaving og aktiviteter i forbindelse med avlavingen.

Som det er nærmere redegjort for i punkt 3.2, oppstiller fiskehelsesdirektivet enkelte minstekrav om slakting og tilvirkning av akvakulturdyr. Kravene for slakting og tilvirkning i fiskehelsesdirektivet er også som nevnt gjennomført *forskrift 30. oktober 2006 nr. 1250 om slakterier og tilvirkningsanlegg for akvakulturdyr (slakteriforskriften)* (se også punkt 3.2). I tillegg oppstiller slakteriforskriften enkelte krav som er strengere enn det fiskehelsesdirektivet gir anvisning på. Dette gjelder bl.a. krav om godkjenning, behandling av avløpsvann, registrering, sporing og internkontroll som gjelder for alle slakteri- og tilvirkningsanlegg for oppdrettsfisk, og ikke bare slakterier og tilvirkningsanlegg som skal slakte akvakulturdyr som ledd i bekjempelse sykdom på liste 1 eller 2.

Kravet til avløpsbehandling skal hindre smittespredning ved saking av fisk. I lakseoppdrettsnæringen er det særlig risikoen for ILA og VHS som begrunner kravet. I og med dette kravet til avløpsbehandling ikke er blant minstekravene i fiskehelsesdirektivet, foreslår departementet at dette bør *unntas* for fangstbasert akvakultur.

Det er en risiko for at det kan oppstå smitte og sykdom for fisken som oppbevares i et anlegg for fangstbasert akvakultur. For eksempel er torsk definert som en mottakelig art for VHS, og slik smitte kan blant annet spres fra avløpsvann på mottak og slakterier. Risikoen for smittespredning, herunder spredning av VHS-virus, kan imidlertid reduseres dersom anlegg for fangstbasert akvakultur ikke plasseres nærmere enn 10 km fra fiskemottak eller andre slakterier/foredlingsvirksomheter som ikke behandler avløpsvannet, dersom det er praktisk mulig. Se også vurderingen over i punkt 4.4.4.

Selv om smitte kan spres fra avløpsvann (blodvann) fra mottak, anser departementet likevel at risikoen ikke er uakseptabel, og at et forbud mot bruk av fisk som er fanget utenfor frisonen

for VHS eler i bufferområdet vil kunne redusere risikoen for smitte av VHS ytterligere, se punkt 4.4.4 ovenfor. Etter departementets syn vil derfor ikke behandling av avløpsvann ved slakting av fisk fra fangstbasert akvakultur være nødvendig.

4.5.2. *Slaktemerder*

I forslag til § 40 er det oppstilt nærmere regler om stiller krav til slaktemerd. Forslaget tilsvarer langt på vei akvakulturdriftsforskriften § 54, og skal tolkes og anvendes på samme måte så langt det passer.

Slaktemerder er beregnet på korttidsoppbevaring av fisk, og i *første ledd* er det foreslått at fisk maksimalt skal kunne stå 6 dager i slaktemerd. Syk og skadd fisk skal avlives så raskt som mulig. Det fremheves at det dessuten at det skal gjennomføres helsekontroll ved mistanke om sykdom, jf. §§ 23 jf. 24.

Andre ledd viser til at fisk ikke skal settes i slaktemerd med miljøforhold som er særlig belastende. I perioder med fare for at temperatur eller andre miljøforhold i slaktemerdene overskrider fiskens toleransegrenser skal fisken ikke plasseres der. Det er mangelfull data omkring toleransegrensene for den enkelte art, men det er gitt følgende retningsgivende verdier for oksygeninnhold og temperatur: oksygeninnholdet bør holdes over 7 mg O₂/l og temperaturen bør holdes under 18 °C for bl.a. torsk.

I henhold til forslag til *tredje ledd* skal fisk fra ulike eiere eller ulike anlegg for fangstbasert akvakultur ikke plasseres i samme ventemerde. Når en merde er fylt opp med fisk, skal denne merden tømmes før det settes ut fisk fra samme eier eller anlegg eller en annen eier eller et annet anlegg. Trafikk til og fra mottak og slakterier og bruk av ventemerde, medfører risiko for overføring av fiske sykdommer mellom anlegg for fangstbasert akvakultur. For at å sikre at risikoen for smitteoverføring reduseres, må fisk fra ulike anlegg eller eiere holdes adskilt.

Fjerde ledd skal sikre at trenging skal skje på en skånsom måte, slik at panikkreaksjoner og unødvendig stress unngår. Tettheten under trenging skal også holdes så lav som praktisk mulig. Opplining må skje på en måte som ikke lager lommer fisken kan gå seg fast i og kveles. Særlig torsk vil søke inn i slike lommer, og det kan oppstå kjedereaksjoner når fisken får panikk, som kan spre seg til en stor andel av fisken. Videre må det sikres at mengden fisk som trenges er tilpasset slakteriets evne til å ta unna slaktefisken, slik at oppholdstiden blir kortest mulig. Under trenging vil det kunne oppstå kritisk lavt oksygenivå for fisken. Det foreslås derfor at oksygenivået skal overvåkes slik at det kan iverksettes korrigerende tiltak om nødvendig.

Femte ledd slår fast at fisk i slaktemerd skal gå direkte til slakting/foredling. Hensynet bak bestemmelsen er å sikre at fisken som er overført til slaktemerd ikke returneres til anlegg for fangstbasert akvakultur.

Per i dag stilles det ikke et generelt krav om slaktemerdtilatelse for fangstbasert akvakultur, og vi vil i denne omgang heller ikke fremme forslag om dette. Slaktemerder brukes foreløpig i liten grad ved slakting av fisk fra fangstbasert akvakultur eller levendelagring, og i dag

oppbevares fisken som oftest i kar på land før den slaktes. Det kan imidlertid tenkes at dersom det skjer en ikke ubetydelig kvantumsøkning i produksjonen av anlegg fra fangstbasert akvakultur, vil slaktermerder kunne bli et viktig verktøy for mottakene. Tillatelse til slaktermerdtillatelse kan derfor være et krav som kan bli aktuelt på sikt. Vi tilføyer for øvrig at slakterier som tar imot oppdrettsfisk som hovedregel vil ha slike tillatelser, jf. forskrift om slakterier og tilvirkingsanlegg for akvakulturdyr, men et slikt krav stilles ikke for fiskemottak.

4.6. Myndighetenes tilsyn og kontroll

Det foreslås at Fiskeridirektoratet og Mattilsynet skal drive tilsyn og kontroll med bestemmelser gitt i medhold av forskriften, og at også disse etatene kan fatte vedtak etter nærmere angitte bestemmelser. Forslaget går frem av § 41. Det er også Fiskeridirektoratet og Mattilsynet som kan fatte vedtak om dispensasjon, jf. § 42.

4.7. Nærmere om adgangen til å ilegge administrative sanksjoner, reaksjoner og straff

4.7.1. Innledning

Akvakulturloven, matloven og dyrevelferdsloven inneholder alle bestemmelser om administrative sanksjoner, reaksjoner og straff. Reaksjonene i de tre lovene er dels sammenfallende, dels forskjellige, og de inneholder hjemler til pålegg og iverksettelse, tvangsmulkt, administrativ inndragning av utbytte, overtredelsesgebyr, forbud mot aktivitet, virksomhetskarantene, stenging og i tillegg straff.

Forskriften ivaretar et bredt spekter av aktiviteter og hensyn. Hensynet til dyrehelse og -velferd, miljø og smittespredning, som hver for seg eller sammen er viktige, tilsier en effektiv håndhevelse av forskriften. Departementet mener derfor at det er nødvendig med bredspektret virkemidler for å sikre etterlevelse av forskriften. Forslag til §§ 43 og 44 inneholder derfor forslag om at det skal kunne ilegges administrative sanksjoner, reaksjoner og straff ved overtredelse av forskrift om fangstbasert akvakultur.

4.7.2. Straff

Det er foreslått at det skal kunne ilegges straff, jf. *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 44*. Strafferettslig forfølgning starter ved anmeldelse (som hovedregel av forvaltningen) og etterforskes av påtalemyndigheten. Straff ilegges ved domstolene og er som hovedregel forbeholdt de mest alvorlige overtredelsene.

a) Akvakulturloven

Straff kan etter *akvakulturloven* ilegges den som forsettelig eller uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller medhold av §§ 4, 5, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 22, 23, 24 og 25. De fleste bestemmelsene som er foreslått i denne forskriften er hjemlet i en eller flere av disse paragrafene. I forslaget til § 44 det spesifikt angitt hvilke overtredelser som kan utløse straff etter akvakulturloven § 31. Dette gjelder overtredelser av:

- paragraf 4 første ledd om tillatelse,
- paragraf 8 annet ledd om utleie,
- paragraf 9 om opprydding og sikkerhetsstillelse,

- paragraf 10 om tilbaketrekking av tillatelse ved passivitet,
- paragraf 11 om generelle krav til forsvarlig drift (miljøaspektet),
- paragraf 12 første, tredje og fjerde ledd om eget tilsyn av anlegget og
- paragraf 19 om overholdelse av biomasse.

Bestemmelsene som er angitt over, berører de grunnleggende betingelsene for drift av fangstbasert akvakultur; blant annet at virksomheten er tillatelsesbasert og at driften til enhver tid skal være miljømessig og teknisk forsvarlig. Departementet anser det derfor som rimelig at overtredelser av alvorlig art, og for eksempel hvor overtredelsesgebyr ikke vil være en passende eller forholdsmessig reaksjon, bør kunne ilegges straff.

Straffebestemmelsen i akvakulturloven § 31 er nylig revidert, og vi vil særlig vise til redegjørelsen i Prop 103 L (2012-2013) om endringer i akvakulturloven s. 31-49 og 109-111. Som det blant annet fremgår av forarbeidene til bestemmelsen, bør straff reserveres for de mest alvorlige overtredelsene. Dette er presisert i lovteksten, ved at det er inntatt et kvalifikasjonskrav i § 31 første ledd, første punktum; den som ”vesentlig overtrer” nærmere angitte bestemmelser i loven skal kunne straffes med bøter, fengsel inntil 1 år eller begge deler, dersom forholdet ikke rammes av en strengere straffebestemmelse.

Skyldkravet i straffebestemmelsen er forsett eller grov uaktsomhet. Både personer og foretak kan straffeforfølges for forsettelige overtredelser. I prinsippet kan enhver som overtrer loven straffes. Straff bør likevel først og fremst benyttes mot enkeltpersoner som har begått alvorlige overtredelser. Straff for grovt uaktsomme overtredelser får imidlertid kun anvendelse på personer og ikke foretak. I vurderingen av om en enkeltperson skal straffes, vil det ha betydning både hvor nært vedkommende står driften og hvilke påvirkningsmuligheter vedkommende har hatt.

I henhold til akvakulturloven § 31 annet ledd er strafferammen forhøyet til 2 år ved grove overtredelser, om ikke strengere straffebestemmelse får annen anvendelse. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om overtredelsen har skjedd systematisk og over tid, om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert virksomhet, om overtredelsen har medført eller voldt fare for en betydelig miljøskade og om miljøskade som følge av overtredelsen er uopprettelig.

Medvirkning og forsøk straffes på samme måte.

b) Matloven

I henhold til matloven § 28 kan forsettelig eller uaktsom overtredelse av lov eller bestemmelser gitt i medhold av loven straffes med bøter, fengsel i 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse. Videre er strafferammen forhøyet til 2 år ved ”særlig skjerpene omstendigheter”. Ved alvorligere overtredelser hvor det kan bli aktuelt med inndragning av utstyr og produkter, vil straffelovens alminnelige regler om inndragning få anvendelse, jf straffeloven § 34 flg. Forsøk og medvirkning straffes på samme måte.

I matlovens forarbeider er det blant annet fremholdt at "[d]et er et utbredt ønske om straffeskjerpelse av miljøkriminalitet. For eksempel har spredning av fiskesykdommer i de senere år ført til store økonomiske tap i oppdrettsnæringen og betydelig skade på villlevende bestander av laks og ferskvannskreps. Konsekvensene av smittespredning kan i fremtiden, ikke minst for villlevende bestander, blant annet som følge av oppdrett av nye arter, bli såpass alvorlige at en overtredelse i enkelte tilfeller kan vurderes som alvorlig miljøkriminalitet. Det vil i så fall etter omstendighetene kunne bli aktuelt med anvendelse av den strengere bestemmelse i straffeloven § 152 b (generalklausulen om miljøkriminalitet). Likeledes kan produksjon og omsetning av næringsmidler ha store konsekvenser for forbrukernes helse, dette gjelder ikke minst med tanke på at stadig flere bakterier utvikler resistens mot antibiotika. Andre aktuelle eksempler er skandalene som har blitt avdekket de siste årene av at stadig nye stoffer dannes eller tilføres via forurensede råvarer ved produksjon av fôr og næringsmidler så som dioksiner, PAH og hormoner. Næringsmidler som produseres og omsettes i stort omfang, kan derfor få dramatiske konsekvenser for folkehelsa dersom regler for f.eks. næringsmiddeltrygghet ikke er overholdt. Det samme gjelder hvor at innsatsvarer brukes i strid med regelverket slik at gift- eller smittestoffer videreføres i næringsmidlene. Også i slike tilfeller kan det være aktuelt at forholdet rammes av bestemmelser i straffeloven".

Matloven § 28 annet, tredje og fjerde ledd åpner også for at Kongen kan bestemme at bøtelegging skal kunne skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser.

c) Dyrevelferdsloven

I dyrevelferdsloven er straff hjemlet i § 37. Bestemmelsen avviker noe fra akvakulturloven og matloven, blant annet ved at skyldkravet er grovt uaktsom eller forsettlig overtredelse av bestemmelser gitt i eller medhold av loven. Slik overtredelse kan straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, eller begge deler. Det samme gjelder for medvirkning og forsøk.

For grove overtredelser er strafferammen skjerpet til 3 år. I vurderingen av om en overtredelse er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang, virkninger og graden av utvist skyld.

Om skyldkravet er det i Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 88 blant annet fremhevet at "[s]traff er samfunnets strengeste reaksjon, og enkelte høringsinstanser har pekt på at straff bare bør brukes overfor de mest klanderverdige og samfunnsskadelige handlingene. At en handling i seg selv er klanderverdig, er heller ikke en tilstrekkelig moralsk begrunnelse for å idømme straff. Det er handlingens straffverdighet og ikke konsekvens som i første rekke skal bedømmes når man vurderer om straff skal idømmes. I tråd med nye retninger innenfor strafferetten er det pekt på at straff bør forbeholdes forsettlige og grovt uaktsomme overtredelser av regelverket. Departementet er enig i dette og foreslår at straffebestemmelsens skyldkrav skjerpes slik at kun forsettlige og grovt uaktsomme overtredelse av loven skal kunne straffebelegges. Dette støttes av at det i utkastet er gitt adgang for forvaltningen til i større grad å benytte administrative sanksjoner, og at disse vil være en mer effektiv og egnet sanksjonsform ved uaktsomme og andre mindre overtredelser av loven.

Med utkastet til ny lov om dyrevelferd gis tilsynsmyndigheten et utvidet spekter av sanksjonsmuligheter. Det legges således bedre til rette for andre sanksjoner enn straff. Enkelte høringsinstanser har gitt uttrykk for at lovgiver i større grad enn det departementet foreslår i sitt utkast, bør vektlegge lovovertredsenes straffverdighet. De mener at det gir uheldige signaler til domstolene å vise til andre virkemidler som er bedre egnet dersom lovovertreder ikke er egnet til å ta vare på dyr. Departementet er imidlertid av den oppfatning at straffenivået i dagens lov bør opprettholdes og at det i større grad bør legges til rette for utvidet bruk av alternative sanksjoner for å hindre og forebygge fremtidige lidelser for dyr.

Domstolene har vært tilbakeholdne med å idømme strenge straffer for brudd på dyrevernsloven. I all hovedsak har det blitt idømt betinget fengsel, bot eller en kombinasjon av bot og betinget fengsel. Det er få tilfeller av ubetinget fengsel, selv for svært grove overtredelser. Denne type saker er ofte forbundet med alvorlige personlige problemer, noe som vil kunne være relevant i forbindelse med straffeutmålingen. Departementet mener imidlertid at personlige forhold ikke kan unnskylde alle alvorlige brudd på dyrevelferdslovgivningen og generelt gi grunnlag for lavere straff. Grov dyremishandling er handlinger der straffverdigheten tilsier at strengere straffer bør idømmes.”

4.7.3. Overtredelsesgebyr

Departementet foreslår at overtredelse av forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr, jf. § 43 første og tredje ledd. Det er nedfelt egne bestemmelser om overtredelsesgebyr i akvakulturloven og dyrevelferdsloven. Bestemmelsene avviker noe fra hverandre, noe vi vil komme nærmere inn på nedenfor.

a) Akvakulturloven

Overtredelsesgebyr kan ilegges foretak for overtredelser foretaket eller noen som har handlet på vegne av et foretak har begått. Det samme gjelder dersom ansvaret for overtredelsen ikke kan rettes mot en enkeltperson, jf. akvakulturloven § 30. Akvakulturloven § 30 er nylig revidert, og vi viser særlig til de vurderinger som er lagt til grunn i Prop. 103 L (2012-2013) om endringer i akvakulturloven s. 34-41, 48-70 og 103-109.

Akvakulturloven § 30 om overtredelsesgebyr oppstiller ikke et krav om skyld, og ansvarsgrunnlaget er et tilnærmet arbeidsgiver-/organansvar. Organiseringen av driften i en virksomhet skal ikke være bestemmende for om et foretak skal kunne holdes ansvarlig. Foretaket bør ha driftsrisikoen, og det skal ikke kunne fri seg fra ansvaret ved å la andre ansatte eller eksterne oppdragsgivere utføre arbeid. Dette innebærer at foretaket er ansvarlig for alle overtredelser, med mindre overtredelsen skyldes hendelig uhell eller force majeure.

I vurderingen av om et foretak skal ilegges overtredelsesgebyr og for utmålingen av overtredelsesgebyrets størrelse kan følgende momenter være av betydning:

- a) overtredelsesgebyrets preventive virkning,
- b) overtredelsens grovhet

- c) om foretaket ved internkontroll, retningslinjer, instruksjon, opplæring eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
- d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
- e) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- f) foretakets økonomiske evne
- g) om det foreligger gjentakelse
- h) hvilke tiltak som er iverksatt for å forebygge eller avbøte virkningene av overtredelsen og
- i) om overtredelsen innebærer fare for eller har ført til alvorlig eller uopprettelig miljøskade

I forskrift 20. desember 2013 nr. 1675 om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven er det fastsatt retningslinjer for ileggelse av overtredelsesgebyr. Blant annet er det i § 8 satt et øvre tak for overtredelsesgebyr på 15 G (ca. 1,2 millioner kroner, 2014). Vi foreslår at forskriften også skal gjelde for fangstbasert akvakultur, se vedlagt forskriftsendring IX.

Departementet foreslår at overtredelsesgebyr bør begrenses for følgende bestemte overtredelser:

- paragraf 4 første ledd om krav om tillatelse
- paragraf 8 annet ledd og 19 om overholdelse av MTB-begrensninger
- paragraf 9 om opprydding og sikkerhetsstillelse
- paragraf 11 om generelle krav til forsvarlig drift
- paragraf 14 om beredskapsplan
- paragraf 15 om plassering, merking og fortøyning av installasjon
- paragraf 30 og 31 om journalføring
- paragraf 32 om rapportering og melding
- paragraf 33 og 34 om plikt til å forebygge rømming og meldeplikt om rømming

Se forslag til endring av forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven, punkt IX i forskriftsforslaget.

Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon som ”*innebærer en plikt til å innbetale penger for å ha brutt en handlingsnorm, og som ilegges med et sanksjonsformål i form av avgift, gebyr, mulkt m.v. det sentrale vilkåret for å ilegge denne typen sanksjoner er at en lovregel, en forskrift eller et enkeltvedtak er brutt. Plikt til å betale overtredelsesgebyr krever vedtak*”, jf. NOU 2003: 15 Fra bot til bedring, s. 64.

Overtredelsesgebyr har enkelte likhetstrekk med straff. Departementet finner det klart at ordningen likevel ikke er å anse som straff etter Grunnloven § 96 første ledd, og at de administrative sanksjonene kan ilegges av forvaltningen. Dette er også lagt til grunn i Høyesteretts dom HR-2014-01269. Vi viser her også til tilsvarende synspunkter som er kommet klart til uttrykk i NOU 2003:15 Fra bot til bedring og Prop 103 L (2012-2013) om endringer i akvakulturloven s. 31-48 flg.

Det kan oppstå spørsmål om virksomhetskarantene er straff i EMKs forstand (EMK artikkel 6: ”criminal charge”, EMK protokoll 7 artikkel 4 nummer 1 ”criminal proceedings”). Dersom ordningen er å anse som straff etter EMK, utløser det krav om rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6 og forbud mot *gjentatt* straffeforfølging etter EMK protokoll 7 artikkel 4 nummer 1. Det vises for øvrig til de vurderinger som ligger til grunn i Ot.prp. nr. 100 (2002-2003) s. 113-116 og 160-161, Prop. 103 L (2012-2013) s. 31-70 og 103-109, samt og NOU 2003:15.

Departementet fremholder at overtredelsesgebyr klart faller utenfor kjerneområdet til EMK artikkel 6. Uansett om overtredelsesgebyr i det enkelte tilfellet er å anse som straff etter EMK, viser vi til at den alminnelige saksbehandlingen i forvaltningen vil ivareta de samme hensyn som etter EMK artikkel 6. Det vil i alle tilfelle være gode grunner for betryggende saksbehandling ved ileggelse av overtredelsesgebyr, og det innebærer ingen store praktiske vansker for forvaltningen å forholde seg til de samme reglene for slike sanksjoner eller å gjennomføre en samlet reaksjonsfastsettelse.

b) Dyrevelferdsloven

Dyrevelferdsloven § 34 slår fast at overtredelsesgebyr kan ilegges for forsettelige eller uaktsomme overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Det stilles altså her et krav om skyld, i motsetning til akvakulturloven § 30, hvor ansvarsgrunnlaget er et arbeidsgiver-/organansvar. Gebyret kan ilegges for alle typer overtredelser, både overtredelse av lov, forskrift og enkeltvedtak.

Videre kan overtredelsesgebyr ilegges enhver som har rettigheter og plikter etter loven, jf. uttrykket ”[d]en som forsettelig eller uaktsomt overtrer bestemmelser”.

I Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) fremgår det at ”[g]ebyret er ment å ivareta både individual- og allmennpreventive hensyn. Mens bestemmelsen om gjennomføring av pålegg, midlertidig forvaring av dyr m.v. og bestemmelsen om tvangsmulkt har til formål å bringe det ulovlige forhold til opphør, vil overtredelsesgebyret primært ha til formål å hindre fremtidige overtredelser. Overtredelsesgebyr har likhetstrekk med straff, men er ikke å regne som straff. Idet det ilegges av tilsynsmyndigheten, er det i mange henseende et enklere og mer effektivt sanksjonsmiddel enn domstolsbehandling. Overtredelsesgebyr vil ikke erstatte straff ved gjentatte og grove overtredelser eller ved grovt uaktsomme eller forsettlige overtredelser som medfører store dyrelidelser.”

Tilsvarende som for overtredelsesgebyr etter akvakulturloven, legger departementet til grunn at overtredelsesgebyr faller utenfor straffebegrepet i Grunnloven § 96 første ledd, men at det undertiden kan være straff etter EMK. Vi viser her til vurderingen ovenfor, samt de avveininger og vurderinger som er lagt til grunn i NOU 2003: 15 Fra bot til bedring, Høyesteretts dom HR-2014-01269 og Prop. 103 L (2012-2013) om endringer i akvakulturloven, som gjelder tilsvarende for overtredelsesgebyr etter dyrevelferdsloven.

I forskrift 30. juni 2014 om overtredelsesgebyr etter dyrevelferdsloven er det nedfelt nærmere bestemmelser om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr, som også vil gjelde ved

ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr for overtredelsesgebyr etter *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur*.

Matloven inneholder ikke bestemmelser om overtredelsesgebyr.

4.7.4. Stenging og virksomhetskarantene

I *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 43 annet ledd* er det foreslått at Mattilsynet skal kunne fatte vedtak om stenging og virksomhetskarantene.

Dersom det har oppstått ”forhold som kan medføre fare for helseskadelige næringsmidler, dyrs eller planters helse eller fare for miljøskade”, kan Mattilsynet pålegge at virksomheten stenging av en eller flere aktiviteter, jf. *matloven § 25 første ledd*. Tilsvarende gjelder dersom virksomheten driver uten nødvendig godkjenning. Stenging retter seg mot en eller bestemte aktiviteter som drives, og ikke den juridiske enheten. *Matloven* stiller hygienisk forsvarlig drift av virksomhet, samt at hensynet til næringsmiddeltrygghet, fôrvaretrygghet, plantehelse og dyrehelse skal ivaretas. Dersom driften medfører eller kan medføre fare for helseskadelige næringsmidler, dyrs eller planters helse, eller fare for miljøskade, vil stenging være et hensiktsmessig og effektivt virkemiddel for å sikre utbedring eller endring av driften. Etter utbedring, kan aktiviteten eller de aktuelle aktivitetene gjenopptas. Dette er en administrativ reaksjon uten pønalt preg, se tilsvarende i punkt 4.7.9 nedenfor.

Den som ikke etterkommer vesentlige pålegg eller grovt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av *matloven*, kan pålegges å stenge en eller flere aktiviteter for en nærmere avgrenset periode på inntil 6 måneder, jf. *matloven § 25 annet ledd (virksomhetskarantene)*. I likhet med overtredelsesgebyr, er virksomhetskarantene en administrativ sanksjon med et pønalt preg. Departementet legger imidlertid til grunn ordningen klart faller utenfor straffebegrepet i *Grunnloven*, og at den administrative sanksjonen kan ilegges av forvaltningen uten etter dom.

Som for overtredelsesgebyr, kan det oppstå spørsmål om virksomhetskarantene er straff i EMKs forstand. Dersom virksomhetskarantenen er å anse som straff etter EMK, utløser det krav om rettfærdig rettergang etter EMK artikkel 6 og forbud mot gjentatt straffeforfølging etter EMK protokoll 7 artikkel 4 nummer 1. Vi viser for øvrig til vår vurdering ovenfor om overtredelsesgebyr, samt de standpunkter som er tilkjennegitt i Ot.prp. nr. 100 (2002-2003) s. 113-116 og 160-161, Prop. 103 L (2012-2013) s. 31-70 og 103-109, samt og NOU 2003:15. Verken dyrevelferdsloven eller akvakulturloven inneholder tilsvarende bestemmelser.

4.7.5. Forbud mot aktivitet

Departementet foreslår at det skal kunne ilegges forbud mot aktivitet etter dyrevelferdsloven, jf. *forskriftsforslaget § 43 tredje ledd*. Mattilsynet kan i henhold til dyrevelferdsloven § 33 ilegge nødvendige forbud mot aktiviteter omfattet av loven, for manglende etterlevelse av vesentlige pålegg eller grovt eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Med ”aktiviteter omfattet av denne loven” menes det å eie, holde, bruke, omsette, slakte eller stille dyr eller til å drive jakt eller fangst.

Hva som anses som vesentlige pålegg eller er lovbrudd av grov karakter, ligger innenfor forvaltningens skjønn. Eksempel på vesentlige pålegg kan være pålegg om føring av dyrene. Eksempler på grove brudd kan være mishandling i form av vold, samt vanstell som påfører dyrene betydelige påkjenninger. Hvor lenge dyrene har vært utsatt for mishandling eller vanstell er her relevant. Miljøet dyret holdes i, herunder oppstalling, omfattes i vurderingen av stedet. Gjentakelse kan i seg selv føre til vedtak, men det må her også ses hen til lovbruddenes karakter og alvorlighetsgrad.

Bestemmelsen har et preventivt formål, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 116. Forbud mot aktiviteter etter dyrevelferdsloven er således å regne som en administrativ sanksjon, men departementet legger til grunn at forbudet klart faller utenfor straffebegrepet i Grunnloven § 96 første ledd. Forbudet kan dermed fastsettes administrativt av Mattilsynet.

I henhold til forarbeidene skal bestemmelsen ”utelukkende benyttes for å beskytte dyr. En person kan for eksempel anses kompetent til å holde noen kjæledyr uten at han er kompetent til å drive med næringsmessig dyrehold. Likeledes vil en person som har vist seg uskikket til å stelle sau samtidig kunne bli vurdert uskikket til å holde andre dyr. Dersom noen har skaffet seg nye dyr i strid med vedtak etter denne bestemmelsen, vil det ikke være nødvendig med nytt vedtak for å gjennomføre pålegg etter loven.

Vedtaket kan gjøres tidsbestemt eller tidsubestemt. Det er viktig at slike vedtak ikke opprettholdes lenger enn det som anses saklig begrunnet. Mattilsynet kan omgjøre sitt vedtak dersom endringer i de faktiske forhold tilsier dette.

Vedtaket skal være forholdsmessige og skal ikke være mer omfattende, verken i varighet eller omfang, enn det som anses som nødvendig. Hensynet til den enkelte tilsier at Mattilsynet bør utøve skjønnsomhet i forbindelse med denne type vedtak.”

4.7.6. Pålegg om tiltak

I forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 43 første til tredje ledd er det foreslått at Mattilsynet og Fiskeridirektoratet skal kunne pålegge tiltak etter hhv. matloven § 23 og dyrevelferdsloven §§ 30 jf. 32, samt akvakulturloven § 27.

Pålegg en administrativ reaksjon som klart faller utenfor straffebegrepet i både Grunnloven § 96 første ledd og EMK artikkel 6, jf. vurderingene over og under.

a) Akvakulturloven

I henhold til akvakulturloven § 27 kan forvaltningen pålegge den som overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven å bringe ulovlige forhold til opphør. Pålegg kan gis i tilknytning til alle typer overtredelser, ilegges uavhengig av skyld og er ikke begrenset til grove eller gjentatte lov- eller forskriftsovertredelser. Pålegg kan også ilegges alene eller i kombinasjon med andre administrative reaksjoner eller sanksjoner.

Departementet foreslår at Fiskeridirektoratet skal kunne ha bred påleggskompetanse, jf. *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 43 første ledd.*

b) Matloven

Matloven § 23 første ledd inneholder en generell hjemmel til å ”fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven, [...] herunder pålegge tilbaketrekning fra markedet, isolasjon, avlivning, destruksjon, kassasjon, båndlegging, merking eller særskilt behandling [...]”. Slike pålegg kan besluttes dersom det er nødvendig med rask iverksettelse av tiltak. Mattilsynet kan også selv gjennomføre nevnte tiltak, som kan gjennomføres for ansvarliges regning, jf. matloven § 23 annet ledd.

Departementet foreslår at Mattilsynet skal ha bred påleggs- og iverksettelseskompetanse, jf. *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 43 annet ledd*.

c) Dyrevelferdsloven

Dyrevelferdsloven inneholder også bestemmelser om påleggskompetanse og gjennomføring av pålegg, jf. dyrevelferdsloven §§ 30 og 32. Dyrevelferdsloven § 30, som slår fast at ”Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige enkeltvedtak for å oppnå etterlevelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.” Paragraf 32 inneholder bestemmelser om gjennomføring av pålegg: ”[d]ersom pålegg fra tilsynsmyndigheten ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv iverksette nødvendige tiltak”.

Departementet foreslår at Mattilsynet også for saker om dyrevelferd skal kunne ha bred adgang til å gi pålegg og iverksette tiltak ved overtredelse av *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur*, jf. § 43 tredje ledd.

4.7.7. Tvangsmulkt

Det er i § 43 første til tredje ledd foreslått at det skal kunne ilegges tvangsmulkt ved overtredelse av forskrift om fangstbasert akvakultur. Tvangsmulkt kan ilegges etter dyrevelferdsloven, matloven og akvakulturloven.

I henhold til *akvakulturloven § 28* kan det ilegges tvangsmulkt for overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Tvangsmulkt kan ilegges uavhengig av skyld og omfanget av overtredelsen. Formålet med reaksjonen er å fremtvinge lovlig adferd og ikke å straffe for et ulovlig forhold som har skjedd. Tvangsmulkt er først og fremst aktuelt der plikter som følger av et pålegg eller vedtak ikke oppfylles, som for eksempel ved unnlatt brakklegging, rapportering m.v. Personer eller foretak som har unnlatt å oppfylle en slik plikt eller pålegg, skal betale et beløp til det offentlige inntil pålegget er etterkommet.

Det er utarbeidet nærmere retningslinjer for ileggelse og utmåling av reaksjonen i forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven §§ 3 og 4. Disse bestemmelsene vil gjelde tilsvarende for overtredelse av forskrift om fangstbasert akvakultur. Løpende tvangsmulkt utmåles til 15 ganger folketrygdens grunnbeløp dividert med 365 per dag. Dersom det er fare for vesentlige skadevirkninger på miljøet, den som vedtaket retter seg mot har unnlatt å etterkomme minimum to tidligere pålegg innen fristen de siste to år eller ved andre særlige forhold, kan det fastsettes forhøyet tvangsmulkt. Forhøyet løpende tvangsmulkt settes til 150 ganger folketrygdens grunnbeløp dividert med 365 per dag.

Matloven § 26 og dyrevelferdsloven § 37 inneholder også hjemmel til å ilegge tvangsmulkt. Vi gjør oppmerksom på at rettssubjektet i begge lover avviker fra hverandre og fra akvakulturlovens bestemmelser.

Etter departementets oppfatning faller tvangsmulkt utvilsomt utenfor straffebegrepet i Grunnloven § 96 første ledd, så lenge overtrederen har mulighet til å rette det ulovlige forholdet og tvangsmulkten reelt sett er fremoverskuende (jf. NOU 2003:15 Fra bot til bedring s. 54 flg.). Tvangsmulkt er heller ikke straff i EMKs forstand. Vi viser for øvrig til de vurderinger som er foretatt i Prop. 103 L (2012-2013) om endringer i akvakulturloven, s. 70 flg.

Departementet legger til grunn at også tilsvarende gjelder for pålegg om tiltak, stenging, særskilt smittesanering og administrativ inndragning av utbytte, jf. Prop. 103 L om endringer i akvakulturloven s. 74 flg., Ot.prp. nr. 60 om lov om akvakultur s. 74-75 og Ot.prp. nr. 100 (2002-2003) om lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) s. 160 flg.

4.7.8. *Administrativ inndragning av utbytte*

I henhold til forskriftsforslaget § 43 første ledd, er det adgang til å fatte vedtak om administrativ inndragning av utbytte etter akvakulturloven § 29a. I likhet med tvangsmulkt er administrativ inndragning av utbytte også en administrativ reaksjon, og det legges til grunn at ordningen faller utenfor straffebegrepet i Grunnloven § 96 første ledd og straffebegrepet etter EMK. Vi viser for øvrig til de vurderinger og avveininger som er foretatt i Prop. 103 L (2012-2013) om endringer i akvakulturloven s. 74-81, samt s. 102-103.

Utbyttet kan inndras på objektivt grunnlag, altså uavhengig av skyld. Formålet med inndragningen er å rette opp i en ulovlig situasjon eller resultatet av en ulovlig handling. Departementet antar imidlertid at administrativ inndragning av utbytte vil først og fremst være aktuelt for biomasseoverskridelser etter §§ 8 annet ledd og 19 i forskriftsforslaget om fangstbasert akvakultur.

Det er fastsatt nærmere regler for administrativ inndragning i *forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven* §§ 5 og 6. Forskriften vil komme til anvendelse så langt det passer for overtredelser av forskrift om fangstbasert akvakultur.

Se forslag til enkelte justeringer av forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven i vedlagte forskriftsforslag IX.

Verken *matloven* eller *dyrevelferdsloven* inneholder tilsvarende bestemmelser.

4.7.9. *Pålegg om særskilt smittesanering*

Departementet har i *forslag til forskrift om fangstbasert akvakultur § 43 annet ledd* foreslått at Mattilsynet skal kunne pålegge særskilt smittesanering.

Matloven inneholder bestemmelser om særskilt smittesanering, jf. § 24. Dette gir Mattilsynet kompetanse til å pålegge rengjøring, desinfisering eller destruksjon av "[e]iendom, bygning eller løsøre hvor det er mistanke om smittestoffer eller planteskadegjørere". Mattilsynet kan også pålegge "restriksjoner på bruk av slik eiendom, bygning eller løsøre".

Pålegg om særskilt smittesanering kan være inngripende. Virkemiddelet er imidlertid viktig og effektivt, og har til formål å enten forhindre eller å begrense spredning av uønskede stoffer, eller å sikre at helseskadelige eller ulovlige næringsmidler ikke kommer på markedet. Dette er således en administrativ reaksjon, som etter departementets mening klart faller utenfor straffebegrepet i Grunnloven § 96 og EMK artikkel 6.

Akvakulturloven eller *dyrevelferdsloven* inneholder ikke tilsvarende hjemler.

5. Gebyr

Departementet foreslår at gebyret for søknader om fangstbasert akvakultur settes til kr 3 000,-. Dette tilsvarer søknader som for eksempel søknader om tillatelse til dyrking av blåskjell eller fiskepark, jf. forskrift om gebyr og avgift i forbindelse med akvakulturvirksomhet. Søknadsgebyret er vesentlig lavere enn for eksempel for søknader om tillatelse til laks og ørret, som er 12 000,- per omsøkte lokalitet. Fangstbasert akvakultur er foreløpig en liten nisje i oppstartsfasen, og etter departementets vurdering vil et høyere søknadsgebyr på dette tidspunkt fremstå som unødig tyngende. *Forskrift om gebyr og avgift i forbindelse med akvakulturvirksomhet* foreslås å gjelde tilsvarende, noe som innebærer en mindre justering i forskriften § 2, se VII i forslag om forskriftsendringer for fangstbasert akvakultur.

6. Transport av fisk fra fangstbasert akvakultur

Når fisk fanges og transporteres til anlegg for fangstbasert akvakultur, reguleres transporten av *forskrift 22. desember 2005 nr. 1682 om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende*. Departementet mener at det er hensiktsmessig at transporten fra slikt anlegg også reguleres av samme forskrift.

Vi foreslår derfor at fangstbasert akvakultur unntas fra forskrift om transport av akvakulturdyrs virkeområde, se endringsforslag X.

7. Administrative og økonomiske konsekvenser

Siktemålet med forslag til ny forskrift om fangstbasert akvakultur er å legge til rette for at næringen lettere skal kunne oppbevare fisk levende i sjø i lengre enn 12 uker. Per i dag har det gjeldende akvakulturregelverket, som trer inn når fisken har stått i sjøen i lengre enn 12 uker (fangstbasert akvakultur), vært til hinder for etablering av slik virksomhet.

Vi antar at forskriftsforslaget på sikt vil føre til økt virksomhet med fangstbasert akvakultur. Siden ordningen med fangstbasert akvakultur gjelder hold av villfisk, vil ikke den totale biomassen stående i sjø øke. I dag er produksjonen fra fangstbasert akvakultur lav, men det vil kunne forventes at et forenklet regelverk vil kunne bidra til økt belastning på enkeltlokaliteter, områder eller fjordsystemer, som igjen kan skape større press på miljøet som følge av føring

og utslipp av næringssalter. Miljøundersøkelser av lokaliteten før virksomheten iverksettes og kontroll underveis mens det står fisk på lokaliteten, brakklegging og helsesjekk av fisken, samt myndighetenes kontroll, vil derfor være viktige faktorer for å sikre at driften ikke er miljømessig uakseptabel.

Forslag til ny forskrift om fangstbasert akvakultur oppstiller et eget sett med regler for fangstbasert akvakultur. Vi foreslår dessuten at virksomheten unntas enkelte krav i forskrifter som regulerer akvakulturvirksomhet. Departementet anslår at den nye forskriften, og de foreslåtte unntakene, på sikt vil kunne gi næringsutøverne større fleksibilitet og dessuten bidra til utjevning av sesongen for villtorsk og større tilgang på ferskt råstoff av god kvalitet. Dette vil også på sikt gagne videreforedlingsindustrien på land. Departementet antar dessuten at ordningen vil kunne gi økt lønnsomhet for den fangstbaserte næringen, idet den enkelte aktør i større grad kan tilpasse levering av fisken ut fra etterspørsel og pris.

Forskriftsforslaget oppstiller blant annet et krav om at det stilles sikkerhet på 50 000 kroner per omsøkte lokalitet (§ 9). Dette kravet har tidligere ikke vært stilt, og vil påføre næringsaktørene ekstra kostnad. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at kravet er en sikkerhetsstillelse for opprydding etter endt virksomhet, og beløpet vil bli tilbakebetalt i sin helhet dersom virksomheten selv sørger for å rydde opp dersom virksomheten opphører eller legges ned. Videre vil dette kompenseres betydelig ved at det ikke stilles krav til anleggsstandard etter NYTEK-forskriften. Dette er en vesentlig forenkling og et kostnadssparende element for næringen, både i form av utstyr og tjenester.

Ordningen som foreslås i forskrift om fangstbasert akvakultur, medfører reduserte journalførings- og rapporteringsbyrder. Dette innebærer innsparinger for virksomhetene i form av mindre byråkrati og tidsbruk, i tillegg til at myndighetenes saksbehandlingsbyrde reduseres noe.

Både Mattilsynet og Fiskeridirektoratet fatter vedtak og fører tilsyn med anlegg for fangstbasert akvakultur. Departementet legger til grunn at de administrative byrdene ikke vil endres i form av økte arbeidsoppgaver, som følge av forskriftsforslaget. De fleste kravene i forskriften er videreføringer av gjeldende rett, i tillegg til at departementet foreslår vesentlige forenklinger i kravene til slakt, frakt og teknisk standard. Tilrettelegging av opplæringsopplegg for næringen og enkelte justeringer for rapporteringsløsninger for fangstbasert akvakultur i Altinn, vil medføre enkelte økte engangskostnader internt i Mattilsynet og Fiskeridirektoratet. Tiltakene vil måtte dekkes over etatenes tildelte midler. Utover dette antar vi at forslaget ikke vil medføre økt ressursbruk eller kostnader for Mattilsynet og Fiskeridirektoratet.

8. Ikrafttredelse

Departementet foreslår at forskriften skal tre i kraft 1.1.2015. Når det gjelder praktisk og teoretisk opplæring som skal godkjennes av Mattilsynet, jf. § 13 fjerde ledd, er det aktuelt med utsatt ikrafttredelse, inntil opplæringsprogram for fangstbasert akvakultur er kommet på plass. Vi foreslår at bestemmelsen skal tre i kraft 1. juli 2015.

Med hilsen

Vidar Landmark
ekspedisjonssjef

Martin H. Bryde
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer